

Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies.

*Actueel overzicht van de invulling van het interbestuurlijk
toezicht domein monumenten en archeologie door provincies.*

*Toezicht erfgoed
summier ingericht*

*Geen landelijk zicht op
werking van het
monumentenstelsel*

*Gebrek uniforme
werkwijze*

*Burgersignalen
beperkt en onbekend*

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Opzet van het onderzoek	5
1.3 Leeswijzer	6
2 Conclusies	7
3 Bevindingen	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Inrichting IBT-domein erfgoed	11
3.3 Praktijk IBT-domein erfgoed	12
3.4 Voldoende zicht op taakuitvoering?	16
3.5 Openbaarheid gegevens	17
3.6 Professionalisering en uniformering	18
4 Overzicht per provincie	21
4.1 Limburg	21
4.2 Noord-Brabant	23
4.3 Zeeland	25
4.4 Zuid-Holland	27
4.5 Noord-Holland	29
4.6 Utrecht	31
4.7 Gelderland	33
4.8 Flevoland	35
4.9 Overijssel	37
4.10 Drenthe	39
4.11 Friesland	41
4.12 Groningen	43
Bijlage 1 Wettelijke taken domein erfgoed	45
Bijlage 2 IBT-onderwerpen door provincies bevroegd	47
Bijlage 3 Inschatting risico's	49
Bijlage 4 Indruk gemeenten	49
Bijlage 5 Blanco vragenlijst provincies	50
Bronnen	64

Samenvatting

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed heeft op verzoek van de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap onderzocht hoe de provincies anno 2020 invulling geven aan het interbestuurlijk toezicht (IBT) op het domein erfgoed (monumenten en archeologie). Hieruit is het volgende beeld naar voren gekomen.

Interbestuurlijk toezicht op erfgoed summier, gedeeltelijk systeemtoezicht

Het toezicht op erfgoed door provincies is summier ingericht. Twee provincies geven – anders dan het signaleren van burgerklachten – geen invulling aan het toezicht op erfgoed. De overigen hebben elk hun eigen toezicht ingericht binnen een beperkte formatie van circa 0,06 fte (2 tot 3 uur/week). Doorgaans wordt periodiek gevraagd naar enkele systeemelementen, zoals het aantal afgegeven vergunningen met archeologische voorwaarden of de samenstelling van de monumentencommissie. Er vinden echter geen reality checks of audits plaats. Daarnaast kunnen klachten over erfgoedzorg door gemeenten gemeld worden, en geven provincies aan in de regel hierop te acteren. De burger is er echter slecht bekend mee. Ook mist transparantie op dit vlak: een helder overzicht of analyse van de meldingen bij de provincies ontbreekt. Het toezicht loopt het gevaar tot een papieren tijger te worden en de verzamelde gegevens bieden weinig zicht op de praktijk.

Geen uniforme werkwijze, geen landelijk overzicht

Het toezicht is een lappendeken. Provincies werken niet samen. IBT-gegevens over erfgoed worden niet uitgewisseld tussen provincies. De IBT-gegevens van de afzonderlijke provincies zijn daardoor onderling onvergelijkbaar. Ondanks afspraken over uniformering in de *Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht* (2018) is een landelijk vergelijkbare vragenset voor erfgoed (nog) niet van de grond gekomen. Door deze verkokerde werkwijze kan geen landelijk beeld verkregen worden.

Stoplichtrapportages beperkt, geen zicht op werking van het erfgoedstelsel

IBT-gegevens zijn bij een deel van de provincies openbaar en/of gepubliceerd op een provinciale webpagina. Ook zogenaamde kleurenrapportages zijn hierop vaak te vinden. Erfgoed komt hierin echter slechts summier aan bod en het beeld kan bovendien vertekend zijn door de beperkte gegevensverwerking erin. Het informatieportaal waarstaatjegemeente.nl is niet van de grond gekomen en er zijn geen afspraken met het ministerie van OCW over dataverstrekking. Toezichtinformatie over het erfgoedstelsel op gedecentraliseerd niveau blijft aldus bij de provincie en komt niet terecht bij de minister.

Door de summiere invulling, de verkokerde werkwijze, het ontbreken van uniforme indicatoren en de beperkte informatie bij het ministerie bestaat er geen inzicht in bepaalde trends en/of risico's op het gebied van erfgoed op gemeentelijk niveau. Er is geen overkoepelend zicht op de werking van het erfgoedstelsel.

Toekomst

Tegelijkertijd is er een ontwikkeling gaande waarbij enkele provincies samen met gemeenten op zoek zijn naar het beter in kaart brengen van mogelijke risico's. Zij lijken een gezamenlijke aanpak met gemeenten te prefereren boven de meer hiërarchische structuur van toezicht. Ruim de helft van de provincies geeft aan bezig te zijn met de professionalisering van het toezicht. Deze ontwikkeling staat nog in de startblokken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Acht jaar geleden, in 2012, is de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (Wrgt) in werking getreden. Hiermee is het interbestuurlijk toezicht (IBT) op diverse wettelijke medebewindstaken uitgevoerd door gemeenten, vereenvoudigd en versoepeld. Tegelijkertijd is een aantal toezichttaken van het Rijk naar de provincies verschoven. Taken voor het domein erfgoed (monumenten en archeologie) vallen hier ook onder.¹

Uit een beleidsevaluatie van de Wrgt in 2017 bleek dat niet geheel duidelijk is of het nieuw ingerichte IBT voor monumenten en archeologie effectief is.² Uit een eerdere verkenning van de inspectie in 2015 en op basis van signalen bestond ook al de indruk dat het IBT-domein erfgoed weinig invulling had gekregen. De minister van OCW is stelselverantwoordelijk en moet zicht hebben op de werking van het stelsel. Het toezicht door provincies is hierin een belangrijke schakel. Op verzoek van de minister is daarom naar aanleiding van genoemde signalen geïnventariseerd hoe provincies het toezicht op het domein erfgoed momenteel (2019/2020) hebben ingericht.

Het doel van dit onderzoek is een actueel beeld van de invulling van het IBT-domein erfgoed, zowel voor monumenten als voor archeologie, en inzicht in de mate van openbaarheid van de IBT-gegevens. Daarnaast is de *'Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht'* een aandachtspunt. In deze agenda zijn in december 2018 het doel en de scope van het toezicht geherformuleerd met actielijnen om te komen tot een meer professioneel en meer uniform toezicht (zie ook tekstvak 1).³

1.2 Opzet van het onderzoek

Om een actueel beeld van het IBT-erfgoed te verkrijgen, is aan alle provincies een vragenlijst voorgelegd met de volgende onderwerpen:

- De inrichting van het provinciale toezicht op erfgoed
- De praktijk van dit toezicht per provincie: hoe, wat, burgersignalen, personele inzet
- Het provinciale toezicht op erfgoed in het algemeen: openbaarheid gegevens; vernieuwing toezicht en indruk taakuitvoering erfgoed door gemeenten.

Daarnaast is een bureaustudie uitgevoerd naar de beschikbare informatie over het toezicht op het domein erfgoed op alle provinciale websites, inclusief de daarop gepubliceerde documenten. Ten slotte is gebruik gemaakt van de Monitor monumenten en archeologie 2019-2020 van de inspectie. Hierin zijn gemeenten bevraagd naar hun ervaringen met het IBT.

¹ Onder monumenten wordt verstaan: gebouwde rijksmonumenten, groene rijksmonumenten alsook beschermde stads- en dorpsgezichten. Met archeologie wordt hier bedoeld op de verantwoordelijkheid voor het (behoud van het) archeologische erfgoed zoals die is neergelegd bij gemeenten in de Erfgoedwet.

² Het onderzoek is in 2017 uitgevoerd door Pro Facto: Eindrapport Evaluatie van de Wet revitalisering generiek toezicht, Groningen, september 2017, p. 122: in provinciale kringen valt te beluisteren dat niet altijd goed bekend is waartoe het IBT moet dienen en gemeentelijke gesprekspartners (van de onderzoekers) hebben aangegeven kanttekeningen te plaatsen bij de meerwaarde van het provinciale toezicht. Met name de systematische informatieverplichtingen roepen vragen op.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2018/12/21/agenda-toekomst-van-het-interbestuurlijk-toezicht>.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten beschreven van de bevraging van de provincies over hun toezicht op erfgoed, aangevuld met de informatie op het internet. Hoofdstuk 2 bevat de conclusies. In hoofdstuk 3 komen de bevroegde thema's aan bod in een korte analyse van alle provincies tezamen. In hoofdstuk 4 wordt per provincie een korte weergave gegeven van hun IBT-domein erfgoed op basis van de ingevulde vragenlijst en de bureauanalyse van de provinciale website.

Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht

Naar aanleiding van de evaluatie van de Wet revitalisering generiek toezicht alsook diverse veranderingen in het openbaar bestuur (verdergaande decentralisatie, regionalisering en toenemende interbestuurlijke samenwerking) hebben VNG, IPO, de staatssecretaris van Financiën en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gezamenlijk een agenda opgesteld. In deze agenda zijn vijf actielijnen geagendeerd:

- *Versterken verbinden horizontale controle en verticaal toezicht*
- *Beter voeren dialoog*
- *Beter leren via toezicht*
- *Uniformeren uitvoering toezicht en*
- *Toezichthouder richt zich op gedeelde risico's*

*Uit: **Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht**, 21 december 2018
Opstellers VNG, IPO, Staatssecretaris van Financiën, Minister van BZK:*

Uniformeren uitvoering toezicht

Belangrijke wens van toezichtontvangers is dat het toezicht op een uniforme wijze wordt toegepast. Dit betekent dat we vooraf heldere afspraken moeten maken over definities, methoden en technieken. Dat geeft helderheid in wat toezichtontvangers en toezichthouders van elkaar mogen verwachten en ook over hoe met bevindingen en rapportages wordt omgegaan. Daarom werken wij een gezamenlijk toezichtkader uit, dat bij voorkeur financieel en generiek toezicht omvat. Daarnaast organiseren wij een periodiek overleg tussen toezichthouders om het toezicht uniform en actueel te houden.

Toezichthouder richt zich op gedeelde risico's

Het streven is om te komen tot een meer eenduidige methode van risicoanalyse, die toezichtontvangers en -houders kunnen gebruiken om risico's beter, makkelijker in beeld te brengen. Deze nieuwe risicoanalyse zal een mix in acht nemen van:

- *de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven die risico's in zich dragen*
- *incidenten die bewijzen dat er risico's worden gelopen (brandveiligheid verpleeghuizen, controles van zwembadwater)*
- *de (on)mogelijkheden van de toezichtontvanger om risico's op te vangen (eigen vermogen, schuldenpositie, solvabiliteit, belastingcapaciteit, mogelijkheden van wet- en regelgeving).*

2 Conclusies

Het inventariserend onderzoek naar het toezicht door provincies op het domein erfgoedtaken door gemeenten heeft tot de volgende conclusies geleid:

Niet alle provincies houden toezicht op het domein erfgoed

Het domein erfgoed is niet door alle provincies verwerkt in de uitvoering van het toezicht: twee provincies geven, anders dan het signaleren van burgerklachten, geen invulling aan het toezicht op erfgoed (Noord-Holland en Gelderland). Eén provincie heeft dit eenmalig in 2017 gedaan en alleen voor monumenten, maar nauwelijks voor archeologie (Limburg). Ook de provincie Overijssel is pas recentelijk gestart met het invulling-geven aan het toezicht op erfgoed.

Toezicht op erfgoed summier ingericht, en inhoudelijk niet uniform

Het toezicht op erfgoed door provincies is summier ingericht, en met een beperkte formatie van circa 0,06 fte (2 tot 3 uur/week), ofwel het toezicht op erfgoed is marginaal, zoals één provincie dat zelf typeert. De provincies hebben elk hun eigen toezicht ingericht. Qua proces en uitvoering is wel enige uniformiteit te bespeuren, maar inhoudelijk is dat minder het geval. De mate van invulling varieert van summier tot iets meer omvattend, maar blijft in alle gevallen beperkt en elke provincie hanteert een eigen vragenset. De IBT-gegevens van verschillende provincies kunnen hierdoor niet vergeleken worden en er kan geen overkoepelend landelijk beeld verkregen worden.

Gedeeltelijk systeemtoezicht

Het toezicht op erfgoed betreft bij de meeste provincies een vorm van systeemtoezicht: periodiek wordt gevraagd naar enkele systeemelementen, zoals het aantal afgegeven vergunningen met archeologische voorwaarden of de samenstelling van de monumentencommissie, en deze worden (doorgaans) beoordeeld in een zogenaamde stoplichtrapportage, maar er vinden geen reality checks of audits plaats.

Het toezicht richt zich veelal op slechts één of enkele taken, die niet vanuit een risicogestuurd oogpunt geselecteerd zijn, maar uitsluitend gericht zijn op de enkele vaststelling van de uitvoering van een wettelijke verplichting (bijvoorbeeld: 'Heeft de monumentencommissie twee (of meer) deskundige leden?'). De opgevraagde informatie is vaak kwantitatief van aard, en biedt niet zonder meer inzicht in de kwaliteit van de zorg voor het erfgoed (bijvoorbeeld 'Hoeveel archeologische rapporten heeft de gemeente ontvangen?' of 'Hoeveel adviezen heeft de monumentencommissie uitgebracht?').

Burgersignalen beperkt en onbekend

Eén van de pijlers van het generieke toezicht is een systeem van burgersignalen. Hoewel er op de provinciale IBT-websites doorgaans wel meldkoppelingen te vinden zijn, hebben slechts twee provincies een loket ingericht specifiek voor klachten of meldingen over erfgoed. Indien dit het geval is, is dit, volgens opgave van de provincies, bij burgers slecht bekend.

Desalniettemin worden elk jaar klachten gemeld over de omgang met erfgoed. De administratie ervan is niet geheel op orde. Veel provincies weten niet om hoeveel meldingen het gaat. De meldingen en de reacties van de provincie worden niet op de IBT-webpagina's gepubliceerd. Het mist aan transparantie: hoewel sommige provincies aangeven op meldingen te reageren (als vorm van reactief toezicht), kan hiervan geen beeld gevormd worden. Wat er daadwerkelijk met de meldingen gedaan wordt, is onduidelijk.

Geen landelijk zicht op werking erfgoedstelsel; stoplichtrapportages beperkt

Provincies werken niet samen: IBT-gegevens erfgoed worden niet uitgewisseld en er vindt geen onderlinge afstemming plaats, bijvoorbeeld over het opstellen van gemeenschappelijke indicatoren. Daarnaast blijft de toezichtinformatie bij de provincies en belandt niet bij het ministerie van OCW. Een groot deel van de provincies heeft op openbaar toegankelijke IBT-webpagina's waarop IBT-gegevens zijn gepubliceerd. De IBT-rapportages op deze pagina's zijn doorgaans echter beknopt. Zogenaamde stoplichtrapportages maken inzichtelijk of een gemeente rood, oranje of groen scoort, maar achtergrondinformatie staat er nauwelijks bij. Het beeld van de grotendeels groen gekleurde provincies wekt de indruk dat het goed gaat op het gebied van het erfgoed, terwijl dit vaak op slechts een enkel onderwerp gebaseerd is en een vertekend beeld kan geven. De indruk bestaat dat hoe minder toezicht gehouden wordt, hoe minder risico's provincies signaleren. Het informatieportaal waarstaatjegemeente.nl is niet van de grond gekomen en er zijn geen afspraken met het ministerie van OCW over dataverstrekking. Inzichten in trends en mogelijke risico's zijn er hierdoor niet, en er kan daardoor geen oordeel gevormd over de werking van het erfgoedstelsel.

Toekomst

Met de invoering van de Wrgt is het interbestuurlijk toezicht vereenvoudigd en versoepeld. Uitgangspunten in het generieke toezicht zijn onder meer horizontale verantwoording, vertrouwen en terughoudendheid. Voor het toezicht op het erfgoed kan gesteld worden dat dit tot gevolg heeft gehad dat er geen uniform ingericht toezicht is, en er geen landelijk overzicht bestaat. Daarnaast is er weinig transparantie. De administratie van burgersignalen is weinig doorzichtig en er is geen informatiestroom tussen ministerie en provincies.

Het in 2018 gesloten convenant *Agenda toekomst van het (interbestuurlijk toezicht)* moet bijdragen aan een verbetering hiervan. De ambities in deze agenda zijn echter (nog) niet gerealiseerd. Zo is er nog weinig zich op uniformering: uitgezonderd twee provincies (Noord-Holland en Zuid-Holland) is geen enkele provincie op het domein erfgoed hiermee bezig.

Voor het overige geeft ruim de helft van de provincies wel aan bezig te zijn met de professionalisering van het toezicht op het erfgoed. Hierbij is te zien dat provincies er de voorkeur aan geven om samen met gemeenten op zoek te gaan naar het beter in kaart brengen van mogelijke risico's op het gebied van erfgoed. Zij lijken een gezamenlijke aanpak met gemeenten te prefereren boven een meer hiërarchisch toezicht en te streven naar een gezamenlijk gedragen erfgoedbeleid. Deze ontwikkeling staat nog in de startblokken; het bevindt zich in het stadium van het aangaan van gesprekken met gemeenten.

Op de volgende twee pagina's wordt in twee tabellen een samenvatting weergegeven van de antwoorden per provincie op de vragen uit de toegezonden vragenlijst van dit inventariserend onderzoek (zie bijlage 5).

Legenda: Li = Limburg; NB = Noord-Brabant; Ze = Zeeland; ZH = Zuid-Holland; NH = Noord-Holland; Ut = Utrecht; Ge = Gelderland; Fl = Flevoland; Ov = Overijssel; Dr = Drenthe; Fr = Friesland; Gr = Groningen.

v = Ja
= Nee
? = Onbekend

Onderwerpen	IBT-Monumenten per provincie											
Inrichting IBT	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Verordening		v	v	v		v			?			
Bestuursovereenkomsten alle /deel gemeenten								v	v	v		
Toezichtarrangement gemeenten	v			v				v	v	v		v
IBT-rapportage per gemeente	v		v	v		v			v	v	v	v
Overall IBT-rapportage	v	v		v		v			v	v	v	
Ander instrumentarium	v									v		
Terugkoppeling aan gemeenten	v	v	v	v		v			v	v	v	v
Taakuitvoering IBT	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Toezicht gemeenten op erfgoed	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Middels vragenlijst alle/deel gemeenten	v		v	v		v			v	v	v	v
Middels gesprekken alle/deel gemeenten						v		v	v	v		v
Middels burgersignalen (meldingen en/of media)		v	v	v	v	v	v	v	v	v	?	v
Op andere wijze		v								v		v
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	v	v	v	v		v		v	v	v	v	v
Burgersignalen	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Signalen ja / nee		v	v	v	v	v	v		v		v	v
Meldpunt specifiek voor monumenten/archeologie						v						
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden				v	v	v	v					
Algemeen	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
IBT-gegevens openbaar en/of op website?	v	?	?		?	v		v	v	v	?	
Uitwisseling gegevens met andere provincies?												
Uitwisseling gegevens met OCW?												
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?		?	v	v	v		v	?	v	?	v	v
Betrokken bij landelijk vergelijkbare IBT-vragenlijst				v	v							

Figuur 2.1a Antwoordtabel IBT Monumenten.

Onderwerpen	IBT-Archeologie per provincie											
Inrichting IBT	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Verordening		v	v	v		v						
Bestuursovereenkomsten alle /deel gemeenten				v				v	v	v		
Toezichtarrangement gemeenten				v				v	v	v		v
IBT-rapportage per gemeente			v	v		v			v	v	v	v
Overall IBT-rapportage		v		v		v			v	v	v	
Ander instrumentarium			v									
Terugkoppeling aan gemeenten		v	v	v		v			v	v	v	v
Taakuitvoering IBT	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Toezicht gemeenten op erfgoed		v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
Middels vragenlijst alle/deel gemeenten			v	v		v			v	v	v	v
Middels gesprekken alle/deel gemeenten			v			v		v	v	v		v
Middels burgersignalen (meldingen en/of media)		v	v	v	v	v	v	v	v	v	?	v
Op andere wijze		v	v							v		v
Gebruik indicatoren of vaste gegevens		v	v	v		v		v	v	v	v	v
Burgersignalen	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Signalen ja / nee		v	v	v	v	v	v		v	?	?	v
Meldpunt specifiek voor monumenten/archeologie		v			v							
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden		v	v	v	v	v	v	v				
Algemeen	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
IBT-gegevens openbaar en/of op website?	v	?	?		?	v		v	v	v	?	
Uitwisseling gegevens met andere provincies?												
Uitwisseling gegevens met OCW?												
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?		?	v	v	v		v	?	v	?	v	v
Betrokken bij landelijk vergelijkbare IBT-vragen set				v	v							

Figuur 2.1b Antwoordtabel IBT Archeologie.

3 Bevindingen

3.1 Inleiding

De bevindingen in paragraaf 3.2 tot en met 3.6 zijn gebaseerd op de ingevulde vragenlijsten door de provincies, aangevuld met de verzamelde informatie uit de bureauanalyse van provinciale websites en gepubliceerde documenten.

Respons vragenlijst

Alle provincies hebben binnen twee weken een ingevulde vragenlijst teruggestuurd (mei 2020). Hoewel de vragenlijsten volledig zijn ingevuld, is de beantwoording van de vragen over het algemeen summier. Er is weinig gebruik gemaakt van het 'open veld', een vrij invulveld waarmee aan het eind van elk thema een toelichting of een relevante aanvulling gegeven kon worden op het betreffende thema (zie bijlage 5).

3.2 Inrichting IBT-domein erfgoed

Met de inrichting van het toezicht door provincies wordt bedoeld op het instrumentarium waarvan de provincie gebruik maakt voor haar toezicht. Voor het domein erfgoed wordt beperkt gebruik gemaakt van IBT-instrumentarium (figuur 3.1), zowel voor monumenten als voor archeologie: twee provincies (Noord-Holland en Gelderland) hebben in het geheel geen instrumentarium voor het IBT-domein erfgoed (zie hoofdstuk 4). Limburg heeft recentelijk (in 2017) alleen voor monumenten toezicht ingericht, en nauwelijks voor archeologie, en Overijssel is pas recentelijk gestart met de invulling van het toezicht.

Gemiddeld genomen is de inrichting van het toezicht bescheiden of, zoals één provincie het zelf verwoordt, marginaal, omdat prioriteit ligt bij veiligheid en niet bij erfgoed.

De inrichting ziet vooral op de toepassing van systeemtoezicht. Hiervoor wordt een verordening (viermaal) of bestuursovereenkomst (driemaal) gehanteerd. Twee provincies maken gebruik van een toezichtarrangement.

Een IBT-rapportage per gemeente is de meest gebruikelijke wijze waarop de gegevens verwerkt worden. Periodiek (doorgaans jaarlijks of tweejaarlijks) worden vragenlijsten verzonden over verschillende IBT-domeinen (zoals archieven, financiën of Wabo), in voorkomende gevallen wordt erfgoed daarin meegenomen. Op basis daarvan wordt een IBT-rapportage opgesteld (62%). In de helft van de gevallen wordt ook een overall IBT-rapportage erfgoed opgesteld.

Instrumentarium	ja	nee	onbekend
Verordening	33%	63%	4%
Bestuursovereenkomst	29%	71%	0
Toezichtarrangement	46%	54%	0
IBT-rapportage per gemeente	62%	38%	0
Algemene IBT-rapportage	50%	50%	0
Ander instrumentarium	8%	92%	0

Figuur 3.1 Inrichting van het IBT door provincies voor het domein erfgoed.

Provincies koppelen in de meeste gevallen de toezichtresultaten terug aan de gemeenten. Alleen Flevoland doet dit niet en Noord-Brabant alleen niet voor archeologie. Een brief met bevindingen en een stoplichtrapportage voorzien hierin. Een beperkt aantal provincies laat hierop nog een gesprek volgen.

3.3 Praktijk IBT-domein erfgoed

Alle provincies vermelden dat zij toezicht houden op het domein erfgoed, ook die provincies die hiervoor geen toezicht hebben ingericht. Sommigen geven aan op het vlak van erfgoed geen risico's te zien en daarom geen IBT-erfgoed ingericht te hebben. Mogelijk wordt dat ook als een vorm van toezicht beschouwd.

Het is echter niet inzichtelijk op basis waarvan er bij die provincies geen risico's gesignaleerd worden, en het staat haaks op de conclusies hierover van de inspectie bij de overdracht van het toezicht aan de provincies. Uit het rapport *Erfgoed in goede handen*, uit 2012, bleek immers juist dat de gemeentelijke zorg voor het gebouwde erfgoed beter kon en moest.⁴

Taakuitvoering IBT: hoe

Het IBT-erfgoed bestaat uit een gedeeltelijk systeemtoezicht⁵: er worden wel vragen gesteld over de inrichting van het systeem, maar geen reality checks gedaan.

Zeven provincies leggen aan alle gemeenten een vragenlijst voor; één provincie legt alleen aan enkele gemeenten een vragenlijst voor en de provincie Limburg heeft alleen een vragenlijst over monumenten (figuur 3.2). Drie provincies houden alleen toezicht aan de hand van burgersignalen.

De uitkomsten van het systeemtoezicht zijn gebaseerd op de ingevulde vragenlijsten, van reality checks is, als aangegeven, geen sprake. In die zin oogt het toezicht vooral als een papieren exercitie. Wel voeren vijf provincies ter verificatie van de vragenlijst met enkele gemeenten nog een gesprek (door vier provincies voor monumenten en door vijf provincies voor archeologie). Eén provincie geeft aan met alle gemeenten een gesprek te hebben (Flevoland).

Wijze van uitvoering IBT	ja	nee	onbekend
Vragenlijst alle gemeenten	54%	46%	0
Vragenlijst enkele gemeenten	8%	92%	0
Gesprekken alle gemeenten	8%	92%	0
Gesprekken enkele gemeenten	37%	63%	0
Burgersignalen	84%	8%	8%
Anders	29%	71%	0

Figuur 3.2 Wijze van uitvoering van het IBT door provincies voor het domein erfgoed.

Daarnaast is er sprake van reactief toezicht: op basis van burgersignalen en/of berichten in de media acteren tien provincies (84%) richting betrokken gemeenten.

Taakuitvoering IBT: wat

De hoofdmoot van het IBT bestaat uit informatieverzameling op basis van vragenlijsten. De onderwerpen van de informatie-uitvraag is gebaseerd op de

⁴ 'In het rapport 'Erfgoed in goede handen' constateert de Inspectie dat gemeenten zich over het algemeen bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor het door het Rijk beschermde erfgoed. (...) Maar niet altijd, en niet overal, zijn de gebouwde rijksmonumenten en de door het Rijk beschermde stads- en dorpsgezichten in goede handen. De ervaringen van de Erfgoedinspectie in de afgelopen zeven jaar hebben geleerd dat, met name in de kleinere monumentengemeenten maar toch ook in enkele grotere, de gemeentelijke zorg voor het gebouwde erfgoed beter kan en moet. (...) Het rapport is bedoeld als nulmeting voor de provincies, die sinds de invoering van de Wrgt de rol van toezichthouder op gemeenten vervullen. Tegelijkertijd is het een boodschap aan alle verantwoordelijke partijen om de gesignaleerde risico's ter harte te nemen en te verwerken in beleid en uitvoeringspraktijk.' Uit: Aanbiedingsbrief Erfgoed in goede handen aan de Tweede Kamer, maart 2013. <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/professionele-organisaties-voor-monumentenbehoud/documenten/brief/2013/03/22/aanbiedingsbrief-erfgoed-in-goede-handen>.

⁵ In een notendop houdt deze vorm van toezicht in dat bekeken wordt of het systeem adequaat functioneert, vanuit de gedachte dat als dat zo is, de producten/ vruchten daarvan ook goed zijn. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht of er een monumentencommissie is met deskundige leden. Als dat zo is, dan is het systeem goed. De aanname daarbij is dat de commissie dan functioneert en de adviezen deugen. In een volledig systeemtoezicht worden ook steekproeven (reality checks) gedaan om te toetsen of het goedwerkende systeem inderdaad goede producten oplevert.

medebewindstaken zoals verwoord in de wet (bijlage 1).

Op sommige domeinen wordt gewerkt met zogenaamde kritieke prestatie indicatoren, ofwel 'KPI's' (zie tekstvak). Een voordeel hiervan is dat niet alleen gemeenten per provincie, maar alle gemeenten van Nederland vergeleken kunnen worden en een landelijk beeld geschetst kan worden van het toepasselijke domein.

Kritieke Prestatie Indicatoren

In het toezicht kan gebruik gemaakt worden van zogenaamde kritieke prestatie Indicatoren. Het (gezamenlijk) formuleren van dergelijke indicatoren zou van invloed kunnen zijn op een meer uniform toezicht. In het domein erfgoed wordt niet gezamenlijk gewerkt met kritieke prestatie indicatoren, zoals dit bijvoorbeeld wel gedaan wordt in het domein archieven. Zo heeft de VNG een raamwerk van Kritische Prestatie Indicatoren ontwikkeld, op basis van de eisen die door de archiefwetgeving aan de gemeente gesteld worden, om gemeenten bij de horizontale verantwoording van de zorg over en het beheer van archieven conform de Archiefwet 1995 te ondersteunen.

Bron: <https://vng.nl/publicaties/horizontale-verantwoording-archiefwet-1995-via-kritische-prestatie-indicatoren-kpis>

Provincies kunnen voor hun IBT putten uit PKI's in de handreiking van de VNG. Op die manier kunnen gegevens tussen provincies onderling goed vergeleken worden. Een voorbeeld van het gebruik van die indicatoren kan gevonden worden in het IBT-domein archieven in Gelderland.

Uit: Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht 2020-2023

https://www.gelderland.nl/bestanden/Gelderland/Bestuur-en-organisatie/DOC_Web_Uitvoeringsprogramma_Interbestuurlijk_Toezicht_2020-2023_V2.pdf

Speerpunten in het toezicht

Het archieftoezicht door de provincie gaat in beginsel uit van alle Key Performance Indicators zoals opgenomen in de Handreiking Horizontale verantwoording Archiefwet 1995 via Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Vanuit het thema 'basis op orde' wordt in dit uitvoeringsprogramma prioriteit gegeven aan de volgende onderdelen:

- *Gemeenschappelijke Regelingen (KPI nr. 1.5-1.7)*
- *Middelen en mensen (KPI nr. 2.1-2.4)*
- *Kwaliteitssysteem archiefbeheer (KPI nr. 4 en 4.1)*
- *Achterstanden in archieftaken (KPI nr. 2.2b)*

Uit de bureaustudie van provinciale websites en gepubliceerde documenten, zoals IBT-rapportages, kunnen elf onderwerpen gedestilleerd worden (figuur 3.3). De focus ligt op de monumentencommissie (maar met verschillende accenten). Naar archeologie gerelateerde onderwerpen wordt ook wel gevraagd, maar telkens door slechts één of enkele provincies. Er is over het algemeen meer aandacht voor het deeldomein monumenten dan voor het deeldomein archeologie.

De IBT-rapportages op het internet zijn summier. Meer dan een stoplichtmodel-score is doorgaans niet te vinden. Hierdoor zijn de mogelijkheden tot verdere analyse beperkt. Zo wordt niet duidelijk waarop de focus op de monumentencommissie gebaseerd is (zoals op een risicoanalyse) en is niet bekend of commissieadviezen, al dan niet steekproefsgewijs, bestudeerd worden. En sommige provincies vragen wel of door een gemeente van een advies is afgeweken, maar vervolgens is niet duidelijk wat de frequentie van afwijkingen is en wat de reden.

IBT-onderwerpen – aantal provincies	ja	nee
Verleende en geweigerde monumentenvergunningen	5	7
Advies monumentencommissie	4	8
Samenstelling en deskundigheid monumentencommissie	5	7
Verleende en geweigerde vergunningen archeologie (incl. rapport)	3	9
Bestemmingsplannen met beschermde stads- en dorpsgezichten	1	11
'Maltaproof' bestemmingsplannen	1	11
Aanwezigheid archeologische en culturele waardenkaart	1	11
Bestemmingsplannen conform Erfgoedwet	1	11
Aanwezigheid actuele erfgoedverordening	1	11
Toezicht en handhaving op gebied van erfgoed	1	11
Incidenten en de opvolging daarvan	1	11

Figuur 3.3 IBT-onderwerpen die uit internetdocumenten naar voren komen.

Uit de inspectie-vragenlijst aan de provincies komt eenzelfde beeld naar voren. In de vragenlijsten aan provincies is ingezoomd op de onderwerpen waar het toezicht op gericht is per deeldomein monumenten en archeologie (figuur 3.4).⁶

Onderwerpen vragenlijst monumenten – aantal provincies	ja	nee
Advies en Wabo-vergunningen monumentencommissie	6	6
Kennis en beleid gemeenten	4	8
Staat van monumenten	2	10
Toezicht en handhaving door gemeenten	6	6
Onderwerpen vragenlijst archeologie – aantal provincies	ja	nee
Advies t.a.v. toezicht, handhaving en vergunerlening	9	3
Beoordeling archeologisch onderzoek en waarstelling i.h.k.v. vergunning	7	5
Toetsing vergunningaanvraag a.d.h.v. archeologische waarden	6	6
Voorschriften vergunning en advies bij bezwaar en beroep	3	9
Archeo. advies en waardestelling; vertaling naar ruimtelijke uitgangspunten	6	6

Figuur 3.4 IBT-onderwerpen per deeldomein op basis van de vragenlijsten.

Tussen provincies zijn aanzienlijke verschillen te zien in aantal en type onderwerpen waarnaar navraag wordt gedaan. Geen enkel onderwerp komt bij alle provincies aan de orde. Ook wordt per onderwerp telkens net naar een ander deelaspect van dat onderwerp gevraagd (zie bijlage 2). Zo vragen negen provincies wel iets over de monumentencommissie, maar de een vraagt naar de samenstelling, terwijl de ander vraagt naar de onafhankelijkheid, deskundigheid en/of het aantal leden. De IBT-gegevens per provincie zijn hierdoor niet goed te vergelijken en er kan daardoor geen eenduidig landelijk beeld verkregen worden over de werking van het stelsel. Sinds 2012 bestaat er in feite alleen een onsamenhangend beeld.

⁶ Dit is grotendeels gebaseerd op de 'Kwaliteitscriteria 2.2 (2019). Deel B. Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving krachtens de Wabo, versie juli 2019'. Hierin staan de competenties van medewerkers beschreven per betrokken activiteit voor monumenten en archeologie die door gemeenten uitgevoerd moet worden.

	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Monumenten	0	≥12	≥2	≥5	≥6	7	11	0	2	?	?	≥37
Archeologie	0	≥1	≥3	≥6	≥2	3	12	2	0	?	0	≥18

Figuur 3.7 Aantal klachten/meldingen van burgers bij de provincie over de erfgoedkwesties, respectievelijk monumenten en archeologie.

Taakuitvoering IBT: personele inzet

De personele inzet voor het IBT-domein erfgoed is laag. Gemiddeld wordt er 0,064 fte aan besteed, uiteenlopend van 0,02 tot 0,2 fte (figuur 3.8). In de helft van de gevallen wordt een algemene IBT-er ingezet. In driekwart van de gevallen wordt er (ook) een beleidsmedewerker erfgoed voor ingezet en een enkele keer een provinciaal archeoloog. Gemiddeld genomen kan er aldus grofweg twee tot drie uur per week besteed worden aan het IBT voor zowel monumenten en archeologie. Naast het doen uitgaan van de vragenlijsten; het verwerken van de gegevens; het opstellen van IBT-rapportages en het voeren van gesprekken, laat dit ongetwijfeld weinig tot geen tijd over voor overige werkzaamheden, zoals actie naar aanleiding van burgersignalen of berichten in de media. Ook voor reality checks is bij een dergelijke fte-bezetting geen ruimte.

Provincie	monumenten	archeologie	actor
Friesland	0,00	0,00	beleidsmedewerker erfgoed
Groningen	0,20	0,20	beleidsmedewerker erfgoed
Drenthe	0,05	0,01	IBT-er algemeen
Overijssel	0,05	0,05	beleidsmedewerker erfgoed
Gelderland	1,00	1,00	IBT-er algemeen
Flevoland	0,05	0,05	beleidsmedewerker erfgoed
Utrecht	0,10	0,10	IBT-er algemeen
Noord-Holland	?	?	IBT-er algemeen
Zuid-Holland	0,10	2,10	beleidsmedewerker erfgoed
Noord-Brabant	0,10	0,10	IBT-er algemeen/beleidsmedewerker erfgoed
Limburg	0,20	0,0	beleidsmedewerker erfgoed
Zeeland	0,05	0,05	IBT-er algemeen/beleidsmedewerker erfgoed

Figuur 3.8 Beschikbare fte voor IBT-erfgoedtaken, per provincie.

3.4 Voldoende zicht op taakuitvoering?

Zicht van provincies op erfgoed gemeenten

Aan de provincies is gevraagd wat hun eigen indruk is van het toezicht.⁹ Gevraagd naar hun mening of de wijze van toezicht voldoende zicht geeft op de taakuitvoering van de medebewindstaak erfgoed door gemeenten antwoordt circa de helft (54%) dat zij voldoende zicht heeft. Deze verdeling komt grofweg overeen met de provincies die meer lijken te doen aan toezicht tegenover provincies die minder doen aan toezicht. De eerste groep geeft vaker aan voldoende zicht te hebben op de

⁹ Uiteraard is dit een subjectieve vraag en weerspiegelt het slechts de indruk van de invuller van de IBT-vragenlijst. Desalniettemin kan er een voorzichtig beeld geschetst worden.

taakuitvoering door gemeenten. Het zijn ook de provincies die uitvoering aan hun toezicht geven middels gesprekken. Het zicht op de gemeenten is vaak ingegeven door inzichten buiten het toezicht om, gebaseerd op contacten in het kader van projecten en subsidies. Nadere gesprekken met gemeenten verschaffen duidelijk een beter zicht, aldus Zuid-Holland en Groningen; alleen systematisch/procesmatig toezicht en beperkte vragenlijsten geven weinig inzicht, aldus Noord-Brabant, Flevoland en Drenthe.

Risico's

Bij de vraag naar een inschatting van eventuele risico's met betrekking tot de medebewindstaak erfgoed valt ook op dat provincies die meer lijken te doen aan toezicht meer risico's signaleren. Provincies die minder invulling geven aan hun toezicht zien ook minder risico's. Risico's op het gebied van financiën en kennis zijn volgens provincies het grootst. Over de instandhouding van monumenten en het draagvlak voor erfgoed bij burgers leven minder zorgen. Risico's op het domein archeologie, ten slotte, worden iets groter geschat dan op het domein monumenten (zie bijlage 3). Een oorzaak hiervoor is niet aan te wijzen. Een aantal provincies is gestart om samen met gemeenten te kijken waar mogelijke risico's zitten.

Zicht volgens de gemeenten

Ook gemeenten is gevraagd naar hun indruk van het toezicht door provincies. Meer specifiek is gevraagd of de gemeente van mening is dat de provincie voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door gemeenten. Van de meeste provincies geeft circa de helft of meer van de gemeenten aan niet te weten of er afdoende zicht is. Gemeenten merken geregeld op dat het zicht van de provincie vaak minimaal is: soms alleen op basis van een vragenlijst/aangeleverde informatie; soms alleen op één onderdeel van het erfgoedsspectrum; soms alleen op basis van een enkel moment, en soms alleen via een aangestelde 'tussen' partij (monitor monumenten en archeologie 2019-2020, zie ook bijlage 4).

Waarstaatjegemeente.nl

Waarstaatjegemeente.nl is een dataplatform waarop data van en over gemeenten gebundeld, bewerkt en gepresenteerd worden voor iedereen. Op het platform kunnen cijfers gevonden worden over alle 355 Nederlandse gemeenten op alle belangrijke beleidsterreinen.

Het platform is ook bedoeld om transparantie te bieden, mede op het gebied van interbestuurlijk toezicht.

Eind 2017 werd bekend dat gemeenten geen toezichtinformatie via waarstaatjegemeente.nl meer konden aanleveren. Volgens een persbericht van KING en VNG voldeed het softwaresysteem niet meer aan de huidige eisen en blijft het gebruik ervan achter bij de verwachtingen.

Bron: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/digitaal/nieuws/waarstaatjegemeente-nl-stopt-met.9576145.lynkx>

3.5 Openbaarheid gegevens

Uitwisselen en openbaarheid gegevens

Een andere belangrijke pijler van generiek toezicht is de openbaarheid van informatie. Hiertoe is de openbare website 'waarstaatjegemeente.nl' ingericht. Verondersteld werd dat ministeries hier informatie uit zouden kunnen putten. Tevens was de achterliggende gedachte dat van de openbaarheid van informatie

voor burgers een stimulerende prikkel uit zou gaan voor gemeenten om zich te verbeteren. Dit is echter niet van de grond gekomen. Op het gebied van erfgoed is hier geen informatie te vinden (zie tekstvak).

Uitwisselen/vergelijken data provincies onderling	monumenten	archeologie
ja	0	0
nee	12	12
onbekend	0	0
Uitwisselen/vergelijken data ministerie OCW	monumenten	archeologie
Ja	0	0
nee	12	12
onbekend	0	0

Figuur 3.9 Uitwisseling IBT-gegevens door provincies.

De minister van OCW is eindverantwoordelijk voor de werking van het stelsel. Toezichtinformatie en zicht op mogelijke risico's zijn daarom belangrijk. Deze blijven echter bij de provincies hangen: tussen provincies en het ministerie van OCW bestaan geen afspraken om tot informatie uitwisseling te komen, noch initiatieven, en provincies sturen hun informatie niet door naar het ministerie (figuur 3.9). De informatie blijft hierdoor beperkt tot provinciaal niveau.

Stoplicht rapportages op provinciale websites

Wel zijn de gegevens bij circa de helft van de provincies openbaar (figuur 3.10). In de meeste gevallen hebben provincies een toegankelijke IBT-webpagina waar dergelijke gegevens te vinden zijn. Deze gegevens zijn wel summier, omdat de rapportages beperkt zijn tot een zogenaamde stoplichtrapportage met kleurenscore. Slechts in een enkel geval wordt de achterliggende motivatie voor de kleurenscore kort toegelicht.

Openbaarheid IBT-gegevens	monumenten	archeologie
ja	5	5
nee	3	3
onbekend	4	4

Figuur 3.10 Openbaarheid IBT-gegevens.

De score is vaak gebaseerd op een enkel onderdeel van het takenpakket van de gemeente, bijvoorbeeld het hebben van een monumentencommissie, en kan dus een vertekend beeld geven. Andere elementen, waar soms ook naar gevraagd is (zoals het aantal afwijkingen van een advies van een commissie), zijn niet verwerkt in de kleurenrapportage.

De meeste gemeenten kleuren 'groen' op het gebied van erfgoed, waarmee de suggestie gewekt wordt dat het over de gehele linie goed gaat, terwijl slechts één enkel onderdeel van het domein erfgoed gescoord is.

3.6 Professionalisering en uniformering

Eind 2018 is naar aanleiding van de evaluatie van het interbestuurlijk toezicht een agenda opgesteld met afspraken tussen gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk. In de agenda zijn diverse actielijnen opgenomen, waaronder het beter leren

van toezicht, het beter voeren van de dialoog en het uniformeren van het toezicht (zie tekstvak inleiding).¹⁰

Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-vragenlijst	monumenten	archeologie
ja	2	2
nee	10	10
onbekend	0	0

Figuur 3.11 Betrokkenheid van provincies bij landelijke IBT-vragenlijst.

De actielijnen in deze zogenaamde 'Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht' zijn nog niet van de grond gekomen. Zo zijn slechts twee provincies betrokken bij het opstellen van een landelijk vergelijkbare set aan vragen over monumenten en archeologie (figuur 3.11). Zover bekend is er nog geen start mee gemaakt.

Professionalisering IBT op basis van convenant?	monumenten	archeologie
ja	7	7
nee	2	2
onbekend	3	3

Figuur 3.12 Professionalisering IBT.

Ruim de helft van de provincies (7) heeft aangegeven bezig te zijn met professionalisering van hun toezicht op het domein erfgoed (figuur 3.12). Over het algemeen zit dit nog in de fase van overleg en het bepalen van een nieuwe beleidslijn. Bij de meeste provincies lijkt de insteek te zijn aan te sturen op meer samenwerking met gemeenten in plaats van meer hiërarchisch ingebed toezicht. Er bestaat een voorkeur voor om in gezamenlijkheid te streven naar een (betere) inbedding van erfgoed in beleid en ruimtelijke plannen. Deze ontwikkelingen staan nog in de startblokken.

¹⁰ In december 2018 heeft de minister van BZK de 'Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht' naar de Tweede Kamer gestuurd (december 2018): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2018/12/21/agenda-toekomst-van-het-interbestuurlijk-toezicht>

4 Overzicht per provincie

4.1 Limburg

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Limburg houdt anno 2020 nauwelijks toezicht op het domein monumenten en geen toezicht op het domein archeologie. In de ingevulde vragenlijst is aangegeven dat eind 2018 is vastgesteld dat alle gemeenten de randvoorwaarden op orde hebben om de medebewindstaak erfgoed uit te voeren.¹¹ Op basis daarvan is er geentoezicht ingericht voor archeologie en slechts in lichte mate voor monumenten. Met platformoverleggen twee keer per jaar wordt een vinger aan de pols gehouden. De provincie geeft aan dat die overleggen bedoeld zijn voor beleidsambtenaren en deze ook ruimte bieden voor het uitwisselen van kennis en ervaring en voor het inzetten van elkaars expertise.

Over monumenten ontvangen de gemeenten een terugkoppeling in een brief met bevindingen, over archeologie wordt niet teruggekoppeld. Wat teruggekoppeld wordt is niet bekend.

Archeologie valt in Limburg overigens niet in het domein monumentenzorg; dit behelst alleen de gebouwde monumenten. Archeologie komt zijdelings terug in het toezicht Wro (er vindt een check plaats op archeologische waarden in bestemmingsplannen).

De provincie heeft verder de indruk dat zij door de invulling en uitvoering van haar toezicht voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten. Voor archeologie is dat niet het geval. Zij ziet evenwel bij beide domeindelen nauwelijks risico's. Alleen wat betreft kennis, beleid, en toezicht en handhaving door gemeenten wordt een beperkt risico gezien. Voor gebouwde rijksmonumenten heeft de provincie recentelijk door een extern bureau onderzoek laten doen naar de staat van onderhoud. De uitkomst is dat die goed te noemen is.

In de 'Totaalrapportage Interbestuurlijk Toezicht 2017-2018' staat te lezen dat alle Limburgse gemeenten de medebewindstaak erfgoed goed behartigen. Blijkens deze rapportage heeft de provincie Limburg de erfgoedtaak in 2017 getoetst aan artikel 15 Monumentenwet 1988 (het hebben een monumentencommissie; onafhankelijk advies aan het college van B&W en ten minste drie leden met de juiste deskundigheid).¹² Uit de rapportage blijkt niet of ook voldaan wordt aan randvoorwaarden om de medebewindstaak archeologische monumentenzorg goed te behartigen. In de 'Nota interbestuurlijk toezicht in de provincie Limburg 2017'¹³ is aangekondigd dat in 2018 een risicoanalyse wordt opgesteld. Waar dit in geresulteerd heeft, is op de provinciale website niet teruggevonden.

Burgersignalen

Provincie Limburg heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers zijn niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, en zijn ook niet bekend met eventuele mogelijkheden hiertoe, aldus de provincie. Voor zover bekend

¹¹ In een verslag van de Zuidelijke Rekenkamer staat dat er van 2012 tot 2017 geen toezicht was op erfgoed/monumentenzorg. Er was geen personeel beschikbaar en er waren geen toezichtindicatoren en -criteria opgesteld. Eind 2017 zijn de eerste stappen gezet om het toezicht op dit terrein actief op te pakken. Voor het verzamelen van de toezichtinformatie zijn eerst indicatoren/vragen opgesteld. Zie <https://zuidelijkerekenkamer.nl/wp-content/uploads/2018/12/20181217-Vervolgonderzoek-IBT-provincie-Limburg-definitief-rapport-web.pdf>.

¹² Totaalrapportage Interbestuurlijk Toezicht 2017-2018, p. 4. Zie <https://www.limburg.nl/bestuur/interbestuurlijk/>.

¹³ Zie: https://www.limburg.nl/publish/pages/136/nota_interbestuurlijk_toezicht_2017.pdf.

bij de invuller van de vragenlijst is er eenmaal een lokale belangengroep geweest die melding heeft gemaakt van de sloop van een monumentaal pand.

Openbare gegevens

Gegevens over het toezicht in Limburg kunnen bekeken worden op het internet.¹⁴ Naast algemene informatie over IBT zijn op deze webpagina documenten te vinden over het IBT Limburg in de periode 2017-2019 en diverse beleidsdocumenten zoals de Nota interbestuurlijk toezicht in de provincie Limburg 2017 of een regeling over indeplaatsstelling.

LIMBURG	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	√	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	-
IBT-rapportage alle gem	√	-
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	-
Overall IBT-rapportage	√	-
Ander instrumentarium	√	-
Terugkoppeling aan gem	√	-
Fte	0,2	0
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	-
Middels vragenlijst alle gem	√	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	-
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	-	-
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	-
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	-	-
Aantal	-	-
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	-
Mate bekendheid burger hiermee	0	0
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	√	√
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	-	-
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.1 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Limburg.

¹⁴ Zie: <https://www.limburg.nl/bestuur/interbestuurlijk/>.

4.2 Noord-Brabant

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Noord-Brabant geeft aan anno 2020 toezicht te houden op zowel het domein monumenten als het domein archeologie. In de praktijk bestaat dit toezicht uit het reageren op burgersignalen en op het jaarlijks verzamelen van een aantal gegevens zoals opgesomd in de 'Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Brabant'. Voor monumenten wordt gevraagd naar de samenstelling van de gemeentelijke monumentencommissie, het aantal adviezen dat deze uitgebracht heeft en de gegevens over de beschermde monumenten waarop de adviezen betrekking hebben. Voor archeologie betreft dit het opvragen van een overzicht van het aantal gevraagde adviezen respectievelijk archeologische rapporten en een overzicht van de (potentiële) archeologische monumenten waarop deze betrekking hebben.

Alleen over monumenten ontvangen de gemeenten een terugkoppeling, over archeologie wordt niet teruggekoppeld. Wel verschijnt er een overall IBT-rapportage. In het verslag 'IBT resultaten systematisch toezicht 2019' is te zien dat er voor 2018 onvoldoende gegevens zijn en monumentenzorg daarom niet beoordeeld kon worden. Voor 2019 zijn de gemeenten hierop wel beoordeeld. Zij scoren allemaal positief op basis van het feit dat ze beschikken over een onafhankelijke en deskundige monumentencommissie. Het is uit de rapportage niet op te maken of er meerdere indicatoren meegenomen zijn. Ogenscheinlijk zijn er geen archeologische gegevens in de beoordeling meegenomen.¹⁵

In het kader van het IBT heeft de provincie Noord-Brabant onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau naar de kwaliteitsborging van de gemeentelijke monumentenzorg in aanloop naar de Omgevingswet. Naast bureauonderzoek heeft men als steekproef 4 gemeenten met elkaar vergeleken.¹⁶

De provincie geeft aan niet te kunnen inschatten of zij door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door de gemeenten. Wel wordt aangegeven dat het op basis van de beperkte informatie die jaarlijks door de gemeenten aangeleverd wordt, niet makkelijk is om risico's in te schatten. Desalniettemin worden de risico's op het vlak van de gemeentelijke uitvoering van medebewindstaken als matig ingeschat. Alleen op het vlak van vergunningverlening worden grote risico's gezien.

Burgersignalen

Provincie Noord-Brabant heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten, maar wel specifiek voor archeologie.¹⁷ Archeologische belangenverenigingen zijn hierover geïnformeerd. Opvallend is in dat kader dat er de afgelopen jaren over archeologie slechts één melding is gedaan, terwijl er over monumenten ten minste twaalf meldingen zijn binnengekomen bij de provincie.

Openbare gegevens

Gegevens over het toezicht in Noord-Brabant kunnen bekeken worden op het internet.¹⁸ Naast algemene informatie over IBT en beleidskaders zijn op deze

¹⁵ Zie: 'Resultaten systematisch toezicht 2019 Provincie Noord-Brabant', p. 71. Overigens is er in een opiniestuk in de BN De Stem (<https://www.bndestem.nl/opinie/toezicht-op-erfgoed-kan-beter~ac8a24d9/> - januari 2018) door Heemschut gesteld dat een aantal commissies niet zou functioneren en dat het toezicht op erfgoed beter kan. Het artikel leverde vragen op in de Gedeputeerde Staten van de provincie en de Tweede Kamer (<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2018Z01236&did=2018D02526>). Als reactie daarop heeft de provincie een onderzoek laten doen. Dit onderzoek, met een steekproef onder zeven gemeenten, richtte zich naast het werk van de commissie ook op de motivering door de gemeente en voorbereiding op de Omgevingswet (zie: Kwaliteit gemeentelijke monumentenzorg van I&O Research voor de Provincie Noord-Brabant, oktober 2019, rapportnummer 2019/ 159 uit (<https://www.brabant.nl/-/media/72a14f337951414297eb755aee500b0b.pdf>)).

¹⁶ Zie: <https://www.ioresearch.nl/actueel/monumentenzorg-tips-en-best-practices-in-aanloop-naar-omgevingswet/>

¹⁷ Er is overigens door de inspectie op het internet geen meldpunt voor klachten over archeologie in de provincie Noord-Brabant gevonden; wel een meldpunt voor archeologische vondsten.

¹⁸ Zie: <https://www.brabant.nl/bestuur/kwaliteit-openbaar-bestuur/interbestuurlijk-toezicht>.

webpagina documenten over het IBT Noord-Brabant in de periode 2016-2019 te vinden alsook het document 'Interbestuurlijk toezicht op Brabantse wijze'.

NOORD-BRABANT	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	√	√
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	-	-
IBT-rapportage gedeelte gem	-	-
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	-
Fte	0,05	0,05
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	-	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	-	-
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	√	√
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	≥ 12	≥ 1
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	√
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	√
Mate bekendheid burger hiermee	6	7
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	?	?
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	?	?
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.2 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Noord-Brabant.

4.3 Zeeland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Zeeland houdt anno 2020 toezicht op zowel het domein monumenten als archeologie middels een jaarlijkse vragenlijst aan alle gemeenten. Daarnaast voert de provinciaal archeoloog gesprekken op maat met de wethouder en betrokken ambtenaren en adviseurs. Tevens vindt vier keer per jaar overleg plaats met alle gemeentelijke archeologen en adviseurs.

In de jaarlijkse vragenlijst over monumenten komen de volgende indicatoren aan bod: een overzicht van verleende en geweigerde vergunningen voor beschermde monumenten; het aantal adviezen van de monumentencommissie; de samenstelling (inclusief aantal) en deskundigheid van de monumentencommissie en een overzicht van bestuursrechtelijke handhavingszaken naar aanleiding van overtredingen op het gebied van rijksmonumenten. Voor archeologie worden bestemmingsplannen, omgevingsplannen en vergunningen getoetst.

De provinciale betrokkenheid bij archeologie lijkt in Zeeland groter te zijn dan bij monumenten. In veruit de meeste provincies is dit andersom. In aanvulling daarop kan echter opgemerkt worden ook voor monumenten zorgen over de betrokkenheid bestaan. Zo zijn naar aanleiding van aanwijzingen over een gebrek aan capaciteit, kennis en kunde op het terrein van het gebouwde erfgoed, en een afnemende interesse voor de verplichte taakuitoefening van gemeenten op dat vlak, in 2018 door de raadsfractie van de PvdA Zeeland kritische vragen gesteld over het IBT domein monumentenzorg.¹⁹

Opvallend is het aantal grote risico's dat de provincie signaleert in vergelijking met andere provincies. Op vrijwel alle vlakken met betrekking tot IBT-Monumentenzorg worden de risico's als groot tot zeer groot ingeschat.

Burgersignalen

Provincie Zeeland heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten, maar wel specifiek voor archeologie. Archeologische belangenverenigingen zijn hierover geïnformeerd. Op de website Erfgoed Zeeland staat een webformulier voor bedreigd erfgoed en archeologie.

Openbare gegevens

De invuller van de vragenlijst weet niet of de IBT-gegevens voor het monumenten en archeologie openbaar zijn. Een korte zoektocht op internet door de inspectie heeft ook niets opgeleverd. Er is geen specifieke provinciale website over IBT. Wel is de vragenlijst 2018-2019 die door de provincie naar alle gemeenten is gestuurd in pdf-formaat op het internet te vinden.²⁰

¹⁹ Zie: <https://zeeland.pvda.nl/nieuws/vragen-over-behoud-van-cultureel-erfgoed/>). Er werd onder meer gevraagd of het college het beeld herkende dat de capaciteit, kennis en kunde op het gebied van het gebouwde erfgoed bij de Zeeuwse gemeenten onder de maat is; of het college kon aangeven wat het zou willen doen om de kennis, kunde en capaciteit bij de Zeeuwse gemeenten te ondersteunen; of Gedeputeerde Staten (GS) bekend waren met haar kerntaak IBT op gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen, zoals deze voortvloeit uit de Wrgt, die uitgaat van het vertrouwen dat een bestuurslaag zijn taken goed uitvoert, en hoe GS dachten dit instrument in te zetten voor de reeds bij gemeenten geconstateerde tekorten op het gebied van het gebouwde erfgoed. In de reactie van GS (<https://zeeland.pvda.nl/wp-content/uploads/sites/284/2019/03/Antwoorden-op-Statenvragen-cultureel-erfgoed-08-03-2019.pdf>) werd gesteld dat het toezicht terughoudend en sober is, maar dat er vanuit IBT jaarlijks structurele informatie wordt ontvangen en dat er op alle signalen ten aanzien van de toezichtdomeinen gereageerd wordt. Volgens GS was er voldoende informatie beschikbaar om te concluderen dat er al stappen werden ondernomen om de capaciteit, kennis en deskundigheid bij de gemeenten te vergroten. Tevens werd verwezen naar het Steunpunt Erfgoed Zeeland.

²⁰ Zie: https://www.zeeland.nl/sites/zi-zeeland/files/toezichtinformatie_provincie_zeeland_2018-2019.pdf

ZEELAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	√	√
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	-	-
Ander instrumentarium	-	√
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,05	0,05
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	√
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	√
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	≥ 2	≥ 3
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	√
Mate bekendheid burger hiermee	6	6
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	?	?
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.3 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Zeeland.

4.4 Zuid-Holland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Zuid-Holland houdt anno 2020 toezicht op het domein van zowel monumenten als archeologie. Wel geeft de provincie aan dit toezicht te beperken tot de uitvoering van de wettelijke taak. Volgens de provincie is dit ook de reden voor de uitermate beperkte inzet van 0,1 fte voor monumenten en archeologie tezamen (ondergebracht bij een beleidsmedewerker erfgoed). Overigens is voor grote ruimtelijke projecten wel 2,0 fte inzetbaar voor archeologie. Ook is dit inzetbaar voor algemene archeologische adviezen.

In de praktijk houdt het toezicht in dat navraag wordt gedaan naar de aanwezigheid, het functioneren en de onafhankelijkheid van een gemeentelijke monumentencommissie (waarbij er tevens op gelet wordt of er een adviescommissie archeologische monumentenzorg is).

In de overkoepelende IBT-rapportage is dit niet terug te zien in de beoordeling. De enige indicator die gewogen wordt voor het domein monumentenzorg is of de gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie voor de (rijks)monumenten. 'Deskundig' houdt in of er deskundigheid aanwezig is op het gebied van vakdisciplines binnen de monumentenzorg en kennis op het gebied van cultuurhistorie, bouw- en architectuur-historie, restauratie en landschap/stedenbouw.²¹ Archeologie wordt hierbij niet genoemd.

De provincie geeft aan niet te kunnen inschatten of zij door de invulling en uitvoering van haar toezicht voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door de gemeenten. Desalniettemin worden de risico's op het vlak van de gemeentelijke uitvoering van medebewindstaken als beperkt ingeschat. Alleen op het vlak van kennis en beleid worden matige risico's gezien. Voldoende zicht wordt volgens de provincie overigens vooral bereikt door regelmatig contact tussen provincie en gemeenten.

Burgersignalen

Provincie Zuid-Holland heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Desalniettemin zijn burgers volgens de provincie geïnformeerd over de mogelijkheid melding te maken van erfgoedkwesties. De provincie stelt dat burgers die betrokken zijn bij monumenten bekend zijn met de mogelijkheid meldingen via belangengroepen te doen.

Er is wel een algemeen IBT-meldpunt te vinden op de webpagina IBT van de provincie (zie hieronder). Hierop staat uitleg over meldingen (waaronder over monumentenzorg) en een telefoonnummer. Op beide domeinen komen enkele meldingen per jaar binnen, deze worden opgepakt en met vervolggesprekken onderzocht.

Openbare gegevens

Uitgezonderd de overkoepelende IBT-rapportage zijn gegevens over het IBT in Zuid-Holland niet openbaar. Deze rapportage kan van het internet gedownload worden. De pagina bevat verder ook algemene beleidsdocumenten en een toelichting op het algehele IBT in de provincie.²²

²¹ Zie: Rapportage Interbestuurlijk Toezicht. Resultaten van het interbestuurlijk toezicht door de provincie op de Zuid-Hollandse gemeenten over het jaar 2018, p.10.

²² Zie: <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/lokaal-bestuur/interbestuurlijk/>

ZUID-HOLLAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	√	√
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	√
Toezichtarrangement alle gem	√	√
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	nvt
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,1	0,1
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	≥ 5	≥ 6
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	√	√
Mate bekendheid burger hiermee	4	6
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	-	-
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	√	√

Tabel 4.4 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Zuid-Holland.

4.5 Noord-Holland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Noord-Holland heeft geen systematisch IBT ingericht voor de domeinen monumenten en archeologie, noch er specifieke fte's voor gereserveerd.

Desalniettemin geeft de provincie aan toezicht te houden. Dit is gebaseerd op het verzamelen van burgersignalen (zowel klachten van burgers en belangenorganisaties als publicaties in de pers). Het betreft aldus incidentgericht IBT, met name gericht op taakverwaarlozing. Ook is er ruimte voor advies als gemeenten hierom vragen.

Wel is er sprake van toezicht op de Omgevingsrechtstaken door gemeenten. Als een gemeente monumenten en archeologie hierin ondergebracht heeft, dan worden de processen van vergunningverlening, toezicht en handhaving wel beoordeeld. Ook worden bestemmingsplannen getoetst in het geval dat archeologische waarden van provinciaal belang zijn meegenomen in het provinciale omgevingsplan.

Naar aanleiding van burgersignalen wordt hoor en wederhoor toegepast. In sommige gevallen wordt vanuit de beleidssector ook gesignaleerd of een gemeentelijke monumentencommissie niet op orde is.

De provincie geeft aan niet te kunnen inschatten of zij door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door gemeenten, maar zij schat de risico's beperkt tot matig in. Verder bestaat de indruk dat in gemeenten met veel cultureel erfgoed de deskundigheid en het beleid beter op orde is.

Op de website IBT van de provincie Noord-Holland zijn naast IBT-beleidsplannen IBT-jaarverslagen te vinden. Hierin komen de domeinen monumenten en archeologie niet voor. Dit in verband met het oordeel dat de medebewindstaken op die domeinen niet als risicogebied zijn aangemerkt.

Burgersignalen

Volgens de invuller van de vragenlijst heeft provincie Noord-Holland een specifiek meldpunt voor zowel monumenten als archeologie, en zijn burgers hierover geïnformeerd door de provincie. Een dergelijk specifiek meldpunt is door de inspectie niet gevonden op het internet. Wel is er een centraal meldpunt klachten te vinden op de provinciewebsite en een speciaal formulier op de IBT-webpagina voor signalen met betrekking tot incidenten op terreinen die niet systematisch en periodiek uitgevraagd en beoordeeld worden. Over archeologie komen zelden meldingen binnen, over monumenten één tot twee keer per jaar.

Openbare gegevens

De provincie geeft aan niet te weten of de gegevens over het IBT in Noord-Holland openbaar zijn. Op de IBT-website van de provincie is wel een interactieve kaart van de gemeenten te vinden met een eindoordeel over de domeinen waarop de provincie systeemtoezicht houdt.²³ Ook kunnen de overall IBT-jaarverslagen gedownload worden.

²³ Zie: https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Interbestuurlijk_toezicht.

NOORD-HOLLAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	-	-
IBT-rapportage gedeelte gem	-	-
Overall IBT-rapportage	-	-
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	-	-
Fte	?	?
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	-	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	-	-
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	-	-
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	≥ 6	≥ 2
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	√	√
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	√	√
Mate bekendheid burger hiermee	5	5
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	?	?
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	√	√

Tabel 4.5 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Noord-Holland.

4.6 Utrecht

Inrichting en praktijk toezicht

Op basis van een Verordening systematische toezichtinformatie verzamelt provincie Utrecht informatie over monumenten en archeologie. In een IBT-brief omgevingsrecht wordt een oordeel over de taakbehartiging hiervan opgenomen. Indien nodig wordt met de gemeente een gesprek over archeologie gevoerd. De ambtenaar belast met het toezicht op de uitvoering van het omgevingsrecht heeft ook monumenten en archeologie onder zich.

In het 'Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht Provincie Utrecht 2016 - 2019' staat te lezen dat de provincie toetst of het erfgoedbelang afdoende is geborgd in de gemeentelijke bestemmingsplannen, de advisering door monumentencommissies goed functioneert en voldoende rekening gehouden wordt met archeologie in het vergunningetraject.²⁴ Ook wordt jaarlijks om een overzicht gevraagd van verleende vergunningen waarin archeologie een rol speelt.

De provincie heeft de indruk dat zij door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie. De jaarlijks verkregen toezichtinformatie is daarvoor volgens de provincie doorgaans voldoende. De provincie ziet alleen op het vlak van financiën een matig risico, net als bij kennis en VTH. Voor het overige worden de risico's beperkt ingeschat.

Burgersignalen

De provincie Utrecht heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie, maar wel een algemeen IBT-meldpunt. Burgers zijn hier over geïnformeerd (op internet is hierover ook informatie te vinden), maar zijn er volgens de provincie desondanks niet mee bekend.

Openbare gegevens

Net als de meeste andere provincies heeft Utrecht een webpagina over IBT.²⁵ Het bevat een basale toelichting op IBT en het uitvoeringsprogramma 2016-2019 kan er gedownload worden.

De uitkomsten van de IBT-gegevens per gemeente zijn openbaar. Op de Utrechtse IBT-kaart kunnen deze allemaal ingezien worden, maar onderliggende toezichtinformatie is niet openbaar te raadplegen

(<https://utrecht.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/adf72fdbb5444908890f723b30acd0e8>).

Hoewel Utrecht feitelijk niet bezig is met een professionalisering van het IBT conform het convenant tussen Rijk-Provincies-Gemeenten wordt er wel nagedacht over mogelijkheden voor meer thematisch toezicht. De bereidheid en intentie bestaan om het toezicht anders in te richten.

²⁴ Zie: 'Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht Provincie Utrecht 2016 -2019', p. 16.

²⁵ Zie: <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/bestuurlijke-zaken/interbestuurlijk-toezicht>.

UTRECHT	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	√	√
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,1	0,1
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	√	√
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	7	3
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	√	√
Mate bekendheid burger hiermee	1	1
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	√	√
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	-	-
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.6 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Utrecht.

4.7 Gelderland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Gelderland heeft anno 2020 geen IBT ingericht voor de domeinen monumenten en archeologie. Gelders IBT is op basis van vertrouwen; sober en dus ook op afstand. Er wordt in feite alleen geacteerd als er meldingen binnenkomen. In dat opzicht is er volgens de provincie wel sprake van toezicht. Ook wordt getoetst of horizontale verantwoording plaatsvindt door B&W en middels een jaarverslag over de gemeente aan de gemeenteraad. Er is geen separate fte gereserveerd voor de IBT-domeinen monumenten en archeologie.

In het 'Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht 2016-2019. Provincie Gelderland' staat te lezen dat de provincie in de periode 2016-2019 het IBT op het cultureel erfgoed meer vorm gaat geven. In 2016 zou de precieze werkwijze, de te ontvangen informatie alsmede de beoordeling daarvan meer duidelijk moeten worden.²⁶ Tot op heden lijkt daar geen uitvoering aan gegeven te zijn.

De provincie heeft evenwel de indruk dat zij door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie. Zij ziet alleen op het vlak van financiën grote risico's; voor het overige zijn de risico's volgens de provincie matig tot beperkt.

Burgersignalen

Provincie Gelderland heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers zijn volgens de provincie wel geïnformeerd over de mogelijkheid klachten in te dienen ('Betrokken burgers zijn mondig genoeg om hun weg naar de rechter te vinden', aldus de provincie), zowel door voorlichting door de provincie als door belangenverenigingen. Volgens de provincie is archeologie echter een onderwerp dat burgers niet aanspreekt. Degene die wel geïnteresseerd zijn, weten de weg naar de bestuursrechter goed te vinden. Dit is een opvallende constatering in het licht van het feit dat in de provincie Gelderland gemiddeld genomen meer meldingen binnenkomen dan bij andere provincies (Groningen uitgezonderd).

Openbare gegevens

Net als de meeste andere provincies heeft Gelderland een webpagina over IBT.²⁷ Deze is echter in vergelijking met andere provincies vrij summier. Het bevat een basale toelichting op IBT en het uitvoeringsprogramma 2016-2019 kan er gedownload worden. De IBT-gegevens zijn niet openbaar.

²⁶ Zie: https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/Bestuur-en-organisatie/interbestuurlijk%20toezicht/161117_IBT_uitvoeringsprogramma_2016_2019.pdf, p. 4.

²⁷ Zie: <https://www.gelderland.nl/ibt>.

GELDERLAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	-	-
IBT-rapportage gedeelte gem	-	-
Overall IBT-rapportage	-	-
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	-	-
Fte	?	?
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	-	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	-	-
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	-	-
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	11	12
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	√	√
Mate bekendheid burger hiermee	8	8
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	-	-
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.7 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Gelderland.

4.8 Flevoland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Flevoland geeft aan toezicht te houden op de gemeentelijke taakuitvoering op het domein monumenten en archeologie. Dit doet zij middels gesprekken. Van systematisch toezicht is evenwel geen sprake. De provincie heeft nog geen vastgestelde vragenlijsten, en van de gesprekken vindt geen terugkoppeling plaats aan gemeenten. De provincie geeft aan momenteel bezig te zijn met een nieuw afsprakenkader voor IBT monumenten en archeologie.

Flevoland maakt sinds enkele jaren, als enige provincie, voor haar toezicht gebruik van de Inspectiemonitor. Op basis van deze vragenlijst wordt voor elke gemeente een kleurenrapportage opgesteld. De kleurenrapportage en monitor kunnen gebruikt worden als instrument bij de horizontale verantwoording (tussen gemeentelijk College en de Raad), maar de provincie Flevoland maakt er aldus ook gebruik van als informatiebron voor haar interbestuurlijk toezicht.²⁸

De provincie geeft aan door de invulling en uitvoering van haar procesmatige IBT niet voldoende zicht te hebben op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie (en deze constatering is overigens aanleiding om het toezicht meer inhoudelijk te maken, aldus de invuller van de vragenlijst).

Desondanks ziet de provincie grote tot zeer grote risico's, met name op de vlakken kennis, beleid en vergunningverlening, toezicht en handhaving. Voor archeologie zou daarbij weinig draagvlak zijn.

Een beleidsmedewerker erfgoed besteedt circa 0,05 fte aan IBT-monumenten en 0,05 fte aan IBT-archeologie.

Burgersignalen

Provincie Flevoland heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers zijn ook niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, en zijn ook niet bekend met eventuele mogelijkheden hiertoe, aldus de provincie. Er zijn de afgelopen jaren slechts twee meldingen binnengekomen, beide over archeologie en ingediend door de AWN- Vereniging van Vrijwilligers in de Archeologie, die wel weten hoe zij een klacht kunnen indienen.

Openbare gegevens

Er is geen provinciale website over het IBT van Flevoland. Wel is er een kaart te raadplegen met resultaten van het IBT.²⁹ Hierop staat alleen een kleurenoverzicht. Er zijn geen andere resultaten of verslagen op te vinden.

²⁸ De monitor is een set vragen over monumenten en archeologie, waar alle gemeenten in Nederland aan deelnemen. De monitor wordt om de twee jaar landelijk uitgezet.

²⁹ Zie: <https://flevoland.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=61c33cbb97f54350ae92ba1e003ee6aa>.

FLEVOLAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	√	√
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	nvt	nvt
Toezichtarrangement alle gem	√	√
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	nvt
IBT-rapportage alle gem	-	-
IBT-rapportage gedeelte gem	-	-
Overall IBT-rapportage	-	-
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	-	-
Fte	0,05	0,05
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	-	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	-	-
Middels gesprekken alle gem	√	√
Middels gesprekken gedeelte gem	nvt	nvt
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	-	√
Aantal	0	2
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	√
Mate bekendheid burger hiermee	0	0
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	√	√
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	?	?
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.8 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Flevoland.

4.9 Overijssel

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Overijssel heeft anno 2020 een uitgebreid ingericht IBT en houdt ook toezicht. Archeologie is onderdeel van monumenten. Alle gemeenten ontvangen vragenlijsten, waarna bij een deel een gesprek volgt. Er wordt gevraagd naar de monumentencommissie en het waarom, indien wordt afgeweken van diens advies. Voor archeologie is de aandacht meer gericht op de vergunningverlening. Een beleidsmedewerker erfgoed besteedt circa 0,05 fte aan IBT-monumenten en alsook aan IBT-archeologie.

De provincie geeft aan door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht te hebben op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie. Overijssel heeft monumenten sinds 2019 in een apart domein ondergebracht, dat heeft het beeld verbeterd. Risico's verschillen volgens Overijssel erg per gemeente. Zij ziet matig tot grote risico's, iets meer bij monumenten dan bij archeologie. Waarschijnlijk komt dit door de beschikbaarheid van regioarcheologen in een deel van de gemeenten.

Burgersignalen

Provincie Overijssel heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers worden niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, en zijn er ook niet bekend mee, aldus de provincie. Wel is er een algemeen meldpunt voor klachten en kan via de IBT-website contact gezocht worden met een IBT-medewerker. Er zijn de afgelopen jaren slechts twee meldingen binnengekomen, over gebouwde monumenten.

Openbare gegevens

Net als de meeste andere provincies heeft Overijssel een webpagina over IBT.³⁰ Hierop is veel te vinden, van algemene informatie tot beleidsdocumenten en een IBT-resultatenoverzicht per gemeente.

³⁰ Zie: <https://www.overijssel.nl/bestuur/kwaliteit-openbaar/gemeentechek/interbestuurlijk-0/>.

OVERIJSSSEL	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	?	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	√	√
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	nvt	nvt
Toezichtarrangement alle gem	√	√
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	nvt
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,05	0,05
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	√	√
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	-
Aantal	2	0
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	-
Mate bekendheid burger hiermee	2	1
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	√	√
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.9 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Overijssel.

4.10 Drenthe

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Drenthe heeft anno 2020 een uitgebreid ingericht IBT en houdt ook toezicht. Het Steunpunt Erfgoed Drenthe ondersteunt (samen met de RCE) gemeenten bij het ontwikkelen van erfgoedbeleid en goede gemeentelijke zorg voor monumenten. Alle gemeenten ontvangen vragenlijsten, waarbij bij een deel een gesprek volgt. Gemeenten worden vrij uitgebreid bevraagd – zeker in vergelijking met andere provincies. Er wordt niet alleen naar aantallen gevraagd (zoals aantal adviezen monumentencommissie), maar ook naar afwijkingen van adviezen en waarom en onder welke motivatie dit gebeurt. Dit betreft zowel gebouwde monumenten als archeologievoorwaarden in omgevingsvergunningen. Ook wordt gevraagd naar actualisaties van archeologische en cultuurhistorische waarden- en verwachtingskaarten en naar het VTH-beleid. Drenthe maakt daarnaast gebruik van een Landelijke Monumentenmonitor – Grondgebied Drenthe voor de staat van onderhoud van niet-woonhuis rijksmonumenten.

Een ambtenaar belast met het toezicht op de Wabo besteedt gemiddeld circa 0,05 fte aan IBT-monumenten en 0,01 fte aan IBT-archeologie. Daarnaast vindt sporadisch overleg plaats met beleidsambtenaren erfgoed.

De provincie geeft aan door de invulling en uitvoering van haar IBT niet voldoende zicht te hebben op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie ('die paar algemene vragen' worden kennelijk niet als voldoende ervaren). De invuller van de vragenlijst stelt dat de provinciaal beleidsmedewerkers erfgoed hierover een veel beter oordeel kunnen geven dan de IBT-er. Over het algemeen worden alle risico's als matig bestempeld, behalve voor archeologie wat betreft VTH, daar worden grote risico's ingeschat.

Burgersignalen

Provincie Drenthe heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers worden niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, en zijn ook niet bekend met eventuele mogelijkheden hiertoe, aldus de provincie. Wel is er een algemeen meldpunt voor klachten op de IBT-website. Het komt wel eens voor dat er meldingen gemaakt worden bij de provinciaal archeologen.

Openbare gegevens

Net als de meeste andere provincies heeft Drenthe een webpagina over IBT.³¹ Hierop is veel te vinden, van algemene informatie tot beleidsdocumenten en een IBT-resultatenoverzicht per gemeente (Integraal overzicht interbestuurlijk toezicht (IBT) provincie Drenthe 2019 op uitvoering medebewindstaken gemeenten 2018).

³¹ Zie: <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/overheid-en-bestuur/interbestuurlijk/>.

DRENTHE	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	√	√
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	nvt	nvt
Toezichtarrangement alle gem	√	√
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	nvt
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	√	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,05	0,01
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	√	√
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	√	√
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	-	?
Aantal	0	?
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	-
Mate bekendheid burger hiermee	1	1
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	√	√
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	?	?
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.10 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Drenthe.

4.11 Friesland

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Friesland heeft anno 2020 geen uitgebreid ingericht IBT, maar houdt wel toezicht. Elke gemeente ontvangt jaarlijks een vragenlijst. De provincie geeft aan dat het een marginale toetsing volgens het verkeerslichtmodel is ('als de vraag beantwoord wordt, is de score als snel groen'). Een diepere inhoudelijke toetsing is niet mogelijk, omdat monumenten en archeologie niet als beschouwd worden als risicofactor met 'gevaar voor de volksgezondheid'. Er wordt gevraagd naar de monumentencommissie (onafhankelijkheid, samenstelling, deskundigheid, aantal uitgebrachte adviezen et cetera).

Friesland is bezig met de inrichting van een 'toekomstbestendig IBT in Fryslân'. Hiertoe maakt het provinciaal bestuur met elke gemeente afzonderlijk een meerjarig toezichtplan.

Een beleidsmedewerker erfgoed heeft jaarlijks circa 60 uren te besteden aan IBT voor zowel monumenten als archeologie; dat komt neer op circa 0,01 fte.

De provincie geeft aan door de invulling en uitvoering van haar IBT niet voldoende zicht te hebben op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie. Er worden diverse grote risico's gezien, zowel bij monumenten als bij archeologie, en vooral op het vlak van kennis, beleid, toezicht en handhaving en financiën. De risico's bij archeologie worden groter ingeschat, omdat het om een 'onzichtbare' wereld gaat en omdat bij sloop in bestaand gebouwd gebied archeologie gemakkelijk over het hoofd gezien wordt.

Burgersignalen

Provincie Friesland heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie, maar wel een algemeen IBT-meldpunt. Burgers worden niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, en zijn ook niet bekend met eventuele mogelijkheden hiertoe, aldus de provincie. De provincie weet niet of er meldingen over monumenten binnenkomen; over archeologie zijn geen meldingen binnengekomen de afgelopen jaren.

Openbare gegevens

Net als de meeste andere provincies heeft Friesland een webpagina over IBT.³² Hierop is alleen het algemeen beleidskader te vinden. Er staan geen IBT-rapportages op de webpagina.

³² Zie: https://www.fryslan.fr/beleidstemas/interbestuurlijk-toezicht_3436/.

FRIESLAND	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	-	-
Toezichtarrangement gedeelte gem	-	-
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	√	√
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,01	0,01
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	√	√
Middels vragenlijst gedeelte gem	nvt	nvt
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	-	-
Middels burgersignalen	?	?
Op andere wijze	-	-
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	?
Aantal	?	0
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	-
Mate bekendheid burger hiermee	0	0
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	?	?
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.11 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Friesland.

4.12 Groningen

Inrichting en praktijk toezicht

Provincie Groningen heeft anno 2020 geen uitgebreid ingericht IBT, maar houdt wel toezicht. Een deel van de gemeenten ontvangt jaarlijks een vragenlijst en/of heeft een gesprek met de provincie. Ook is er sprake van regulier contact met diverse gemeenten. Het IBT lijkt zich op een uitgebreider pakket onderwerpen te richten dan in veel andere provincies. Zo wordt ook gevraagd naar de beschikking van gemeenten over deskundige monumentenambtenaren, de vaststelling van gemeentelijk monumentenbeleid, een structuurvisie met aandacht voor cultuurhistorie, aandacht voor kennis, fte en middelen voor erfgoed, de staat van monumenten en VTH. Specifiek voor archeologie gaat de aandacht uit naar bestemmingsplannen, beleidsadvieskaarten, beleidsnota's erfgoed, Archis en advisering. Mogelijk hangt dit samen met het feit dat in Groningen een aardbevingsgebied ligt. In dit kader is met een aantal gemeenten een gezamenlijk beleid voor erfgoed geformuleerd in een Erfgoedprogramma. IBT is hier onderdeel van.

In 2019 is er door de provincie Groningen een slag gemaakt van systeemtoezicht naar maatwerktoezicht. Dat bevalt erg goed. Het IBT tot die tijd werd vooral ervaren als te licht en een papieren werkelijkheid.³³

De taak IBT-gebouwd erfgoed en archeologie is belegd bij een erfgoedambtenaar, tezamen circa 0,2 fte. Daarnaast heeft de provinciaal archeoloog de provinciale IBT-taak in zijn werkpakket en houdt deze via zijn reguliere werk toezicht op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg.

De provincie Groningen geeft aan door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht te hebben op de taakuitvoering door gemeenten wat betreft monumenten en archeologie. Zij doet aan maatwerktoezicht en voert open gesprekken met gemeenten. Door een gezamenlijke risicoanalyse is er inzicht in de wettelijke taakuitvoering, aldus de invuller van de vragenlijst. Er worden diverse grote risico's gezien, met name op het vlak van kennis en financiën, en meer bij archeologie dan bij monumenten. Daarvoor wordt ook het draagvlak onder burgers lager ingeschat.

Burgersignalen

Provincie Groningen heeft geen meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie. Burgers worden niet geïnformeerd over een mogelijkheid hiertoe, maar zijn volgens de provincie een beetje bekend met de mogelijkheid om wel een klacht in te dienen bij de provincie. In vergelijking met andere provincies worden er bijzonder veel meldingen gedaan, zowel over monumenten als over archeologie.

Openbare gegevens

Provincie Groningen heeft geen eigen webpagina over IBT. Gegevens over IBT worden niet gepubliceerd of op internet geplaatst. Ze zijn via een WOB-verzoek opvraagbaar.

³³ Zie: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/groningen-vernieuwt-interbestuurlijk-toezicht.10475241.lynkx>

GRONINGEN	Monumenten	Archeologie
Inrichting IBT		
Verordening	-	-
Bestuursovereenkomsten alle gem	-	-
Bestuursovereenkomsten gedeelte gem	-	-
Toezichtarrangement alle gem	√	√
Toezichtarrangement gedeelte gem	nvt	nvt
IBT-rapportage alle gem	√	√
IBT-rapportage gedeelte gem	nvt	nvt
Overall IBT-rapportage	-	-
Ander instrumentarium	-	-
Terugkoppeling aan gem	√	√
Fte	0,1	0,1
Taakuitvoering IBT		
Toezicht ja / nee	√	√
Middels vragenlijst alle gem	-	-
Middels vragenlijst gedeelte gem	√	√
Middels gesprekken alle gem	-	-
Middels gesprekken gedeelte gem	√	√
Middels burgersignalen	√	√
Op andere wijze	√	√
Gebruik indicatoren of vaste gegevens	√	√
Burgersignalen		
Signalen ja / nee	√	√
Aantal	≥ 37	≥ 18
Meldpunt specifiek voor monumenten of archeologie	-	-
Burger geïnformeerd over mogelijkheid melden	-	-
Mate bekendheid burger hiermee	4	4
Algemeen		
IBT-gegevens openbaar?	-	-
Uitwisseling gegevens met andere provincies?	-	-
Uitwisseling gegevens met OCW?	-	-
Professionaliseringsplannen IBT conform convenant?	√	√
Betrokken bij opstellen landelijk vergelijkbare IBT-set	-	-

Tabel 4.12 Samenvatting uitkomsten vragenlijst Groningen.

Bijlage 1 Wettelijke taken domein erfgoed

Hieronder volgt een overzicht van de vigerende wetgeving die relevant is voor de gemeentelijke taken op het gebied van erfgoed. Het omgevingsrecht, waaronder de (archeologische) monumentenzorg valt, is op dit moment aan verandering onderhevig. Het streven is om in 2021 de huidige wetgeving onder te brengen in de Omgevingswet.

- Erfgoedwet (Ew, 2016) en de Monumentenwet 1988 (Monwet '88)
In artikel 9.1 Ew zijn onderdelen van de Monumentenwet 1988 opgenomen die t.z.t. in de Omgevingswet opgenomen worden (overgangsrecht). Relevante bepalingen zijn:
 - Het verbod om een beschermd monument te beschadigen;
 - De vergunningplicht voor het slopen, verstoren et cetera van een archeologische monument. De gemeente heeft hier een loketfunctie;
 - De verplichting een monumentencommissie in te stellen; voorwaarden met betrekking tot de samenstelling van die commissie; de verplichting de commissie advies te vragen bij omgevingsvergunningaanvragen voor activiteiten aan monumenten;
 - Het bijhouden van een openbaar register van verleende omgevingsvergunningen voor monumenten en archeologische monumenten;
 - Het vaststellen van een bestemmingsplan ter bescherming van beschermde stads- en dorpsgezichten;
 - De bevoegdheid een verordening vast te stellen voor de archeologische monumentenzorg;
 - De verplichting bij het vaststellen van een bestemmingsplan rekening te houden met in de grond aanwezige of te verwachten monumenten;
 - De bevoegdheid in het bestemmingsplan te bepalen om bij een omgevingsvergunning voor een archeologisch monument een rapport te overleggen van archeologische waarden.
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2008)
Relevante bepalingen zijn:
 - Artikel 2.1 lid 1 onder f Wabo: een omgevingsvergunning is vereist voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een rijksmonument of het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een rijksmonument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht;
 - Hoofdstuk 5: Uitvoering en handhaving. Dit hoofdstuk is van toepassing op de uitvoering en handhaving van het bij of krachtens deze wet bepaalde, alsmede op de uitvoering en handhaving van het bepaalde bij of krachtens (onder andere) de Monumentenwet 1988 voor zover van kracht volgens artikel 9.1 Ew, en de Wet ruimtelijke ordening en voor zover dit bij of krachtens de genoemde wetten is bepaald. Wat betreft de Monumentenwet 1988 valt hoofdstuk 6 (handhaving) ook onder overgangsrecht Erfgoedwet. Gemeenten zijn echter alleen verantwoordelijk voor de bestuurlijke handhaving van het verbod op beschadiging van de gebouwde monumenten. Voor het overige is de minister van OCW verantwoordelijk voor de bestuursrechtelijke handhaving. In de Wet ruimtelijke ordening is in hoofdstuk 7 de koppeling gemaakt met de bestuursrechtelijke handhaving op grond van de Wabo;
 - In artikel 5.2 is bepaald dat het bevoegd gezag (bestuursorgaan dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een aanvraag om een omgevingsvergunning of ten aanzien van een al verleende omgevingsvergunning) zorgdraagt voor de bestuursrechtelijke handhaving en hiervoor gegevens te verzamelen en te registreren en klachten te behandelen over de naleving.

| | | | | | | |

- Besluit Omgevingsrecht (Bor, 2010)

Relevante bepalingen zijn:

- Paragraaf 7.2, procescriteria bestuursrechtelijke handhaving: op grond van de artikelen 7.2-7.6 dienen bestuursorganen te beschikken over een handhavingsbeleid, een uitvoeringsprogramma, een uitvoeringsorganisatie, de borging van middelen, monitoring en een rapportage (evaluatie).

- Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2006)

Relevante bepalingen zijn:

- Hoofdstuk 3, bestemmingsplannen. In artikel 3.1 lid 1 is bepaald dat de gemeenteraad voor het gehele grondgebied een of meerdere bestemmingsplannen vaststelt. In lid 2 is bepaald dat een bestemmingsplan iedere tien jaar opnieuw moet worden vastgesteld.

- Besluit Ruimtelijke ordening (Bro, 2008)

Relevante bepalingen zijn:

- Artikel 3.1.6 lid 5 onder a: het is verplicht dat in de toelichting op het bestemmingsplan een beschrijving wordt neergelegd van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden.

Bijlage 2 IBT-onderwerpen door provincies bevroegd

Onderwerpen Monumenten	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr	
Monumentencommissie													
Samenstelling		x	x						x		x		4
Onafhankelijkheid		x	x	x		x			x	x	x		7
Deskundigheid		x	x			x				x	x		5
Wettelijk minimum aantal van twee deskundige leden		x	x			x				x	x		5
Aantal uitgebrachte adviezen		x	x			x			x	x	x		6
Check op frequentie afwijken commissie-advies door gemeenten						x			x	x			3
Check op het waarom afwijken van commissie-advies								x	x	x			3
Het maken van een gemotiveerd besluit door B&W										x	x		2
Zorgvuldige advisering										x		x	2
Beschermde gebouwde monumenten													
Gegevens beschermde monumenten waar de adviezen betrekking op hebben		x	x										2
Overzicht verleende/geweigerde vergunningen voor beschermde monumenten			x										1
Aantal en inhoud vergunningen											x		1
Deskundige uitvoering vergunningverlening & handhaving t.b.v. wijziging monumenten									x				1
Staat van monumenten												x	1
Kennis en beleid gemeenten													
Beschikking gemeente over deskundige monumentenambtenaren				x								x	2
Vaststelling gemeentelijk monumentenbeleid										x		x	2
Het hebben van een structuurvisie met aandacht voor cultuurhistorie										x		x	2
Zorg voor capaciteit (kennis, middelen, fte erfgoed) binnen de gem organisatie												x	1
Handhaving													
Overzicht bestuursrechtelijke handhavingstaken n.a.v. overtreding op gebied van RM			x										1
Optreden door gemeenten tegen overtredingen m.b.t. monumenten						x	x					x	3
Vaststelling van gemeentelijk handhavingbeleid met aandacht voor monumenten						x	x		x				3
De beschikking bij gemeente over monumentendeskundigheid bij T&H												x	1
Check op aantal fte bij gemeente voor T&H monumenten												x	1
Check op borging VTH									x				1
Check op omgang met klachten en meldingen									x				1

Onderwerpen Archeologie	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr	
Overzicht vergunningverlening waarbij archeologie een rol speelt						x				x			2
Vergunningverlening		x	x	x	x	x			x		x	x	8
Toezicht op juiste uitvoering voorschriften vergunning			x	x	x				x	x	x	x	7
Handhaving van de vergunningvoorschriften				x	x							x	3
Aantal gevraagde adviezen resp. archeologische rapporten													
Monumentencommissie				x									1
Functioneren commissie				x									1
Check op frequentie deskundig advies voor vergunningverlening archeologie										x			1
Check op frequentie afwijken van commissie-advies										x			1
Check op het waarom afwijken van commissie-advies								x		x			2
Beschermde monumenten - archeologie													
Gegevens beschermde monumenten waar de adviezen betrekking op hebben		x											1
Toets bestemmingsplan (op archeologie of Erfgoedwet)			x			x		x	x		x	x	6
Toets ruimtelijke plannen			x							x		x	3
Toets of archeologie onderdeel is van vergunningen en/of planologische besluiten						x							1
Check op aanwezigheid archeologische verwachtingenkaart									x	x			2
Check op rekening houden met cultuurhistorische waarden en archeologie									x				1
Check op actualisatie archeologie en cultuurhistorische waardenkaart										x			1
Check op beleidsadvieskaarten archeologie												x	1
Signalen van adviseurs en gemeentelijk archeologen			x										1
Onderwerpen Algemeen (monumenten & archeologie)	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr	
Check op verantwoording door B&W (horizontaal)							x						1
Toets a.d.h.v. Inspectiemonitor 'Monumenten & Archeologie'								x					1
Het hebben van een gemeentelijke erfgoedverordening									x			x	2
Aantal vragen / checks per provincie (monumenten & archeologie)	0	8	13	8	3	11	3	4	16	18	10	16	

Aantal provincies dat hetzelfde vraagt (per deelonderwerp)	1	2	3	4	5	6	7	8
--	---	---	---	---	---	---	---	---

Bijlage 3 Inschatting risico's

Monumenten	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Bent u van mening dat door de wijze van IBT voldoende zicht bestaat op de taakuitvoering door gemeenten?	V	?	V	V	?	V	V	X	V	X	X	V
Risico's op het gebied van?												
Kennis	1	2	4	1	2	2	1	4	3	2	3	3
Beleid	1	1	3	1	2	1	1	3	3	2	2	1
Uitvoering (vergunningverlening)	0	3	3	1	1	1	1	3	3	2	2	1
Toezicht & handhaving	1	2	4	1	1	2	1	4	3	2	3	1
(Gebrek aan) financiën	2	2	3	2	1	2	3	2	2	2	3	4
Instandhouding mon en BSDG	0	1	3	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Draagvlak burgers/erfgoedparticipatie	0	1	3	1	1	1	2	2	1	0	1	1
Voorbereiding Omgevingswet	0	2	3	1	1	1	2	3	2	2	2	1

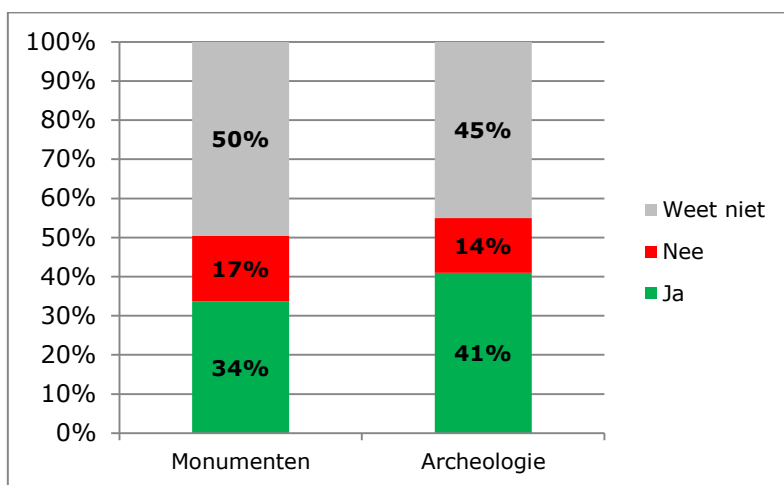
Archeologie	Li	NB	Ze	ZH	NH	Ut	Ge	Fl	Ov	Dr	Fr	Gr
Bent u van mening dat door de wijze van IBT voldoende zicht bestaat op de taakuitvoering door gemeenten?	X	?	V	V	?	V	V	X	V	X	X	V
Risico's op het gebied van?												
Kennis	1	2	4	1	2	2	1	3	2	2	4	4
Beleid	1	1	3	1	2	1	1	3	3	2	3	2
Uitvoering (vergunningverlening)	0	3	4	1	1	2	1	2	2	3	2	2
Toezicht & handhaving	1	2	4	1	1	2	1	4	3	3	4	2
(Gebrek aan) financiën	2	2	4	2	1	2	3	2	2	2	3	4
Instandhouding mon en BSDG	0	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Draagvlak burgers/erfgoedparticipatie	0	1	3	1	1	1	2	4	1	0	1	3
Voorbereiding Omgevingswet	0	2	3	1	1	1	2	3	2	2	2	2

0	geen risico
1	beperkt risico
2	matig risico
3	groot risico
4	zeer groot risico

Bijlage 4 Indruk gemeenten

Uit: *Monitor Monumenten en Archeologie 2019-2020* van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Vraag: bent u van mening dat de provincie voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door uw gemeente voor monumenten en/of archeologie? (N=355)

Zowel op het gebied van monumenten als op het gebied van archeologie weet ongeveer de helft van de gemeenten niet of de provincie voldoende zicht heeft op de taakuitvoering van de gemeenten. Het grootste deel van andere helft van de gemeenten geeft aan dat, volgens hen, de provincie voldoende zicht heeft op de taakuitvoering. Bij archeologie lijkt, volgens de gemeenten, iets meer zicht te zijn bij provincies dan bij monumenten.

Bijlage 5 Blanco vragenlijst provincies

A Monumenten

Toelichting: onderstaande vragen hebben betrekking op het interbestuurlijk toezicht (IBT) door u als provincie op de gemeentelijke zorg voor monumenten. Onder 'monumenten' in onderstaande vragen wordt verstaan: de gebouwde rijksmonumenten, de groene monumenten alsook de rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten. Archeologische rijksmonumenten vallen er hier niet onder. Vragen over het toezicht op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg vindt u verderop in deze vragenlijst onder de aparte kop 'B Archeologie'. En overkoepelende vragen onder de aparte kop 'C Algemeen'. De vragen hebben betrekking op het toezicht op de naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving door gemeenten (zoals de Algemene Wet Bestuursrecht, de Erfgoedwet, de Monumentenwet 1988 en aanverwante regelgeving). De vragen zijn inventariserend van karakter en bedoeld om een actueel beeld te krijgen van de inrichting van het IBT en de werkwijze binnen uw provincie. De gegevens worden ter beschikking gesteld aan de Minister van OCW.

A.1 Inrichting IBT domein monumenten

Toelichting: De inrichting van het IBT domein monumenten kan verschillen per provincie. Onderstaande vragen hebben betrekking op hoe uw provincie op dit moment het toezicht op het domein monumenten heeft ingericht.

A.1.1 Heeft uw provincie een verordening voor het IBT op de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja
- nee
- onbekend

A.1.2 Maakt uw provincie gebruik van een bestuursovereenkomst met de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

A.1.3. Heeft uw provincie een toezichtarrangement met de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

A.1.4 Verstrekt uw provincie een IBT-rapportage aan de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja, aan alle gemeenten
- ja, aan een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

A.1.5 Stelt uw provincie een overall IBT-rapportage op met gebundelde resultaten van het toezicht met aandacht voor de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja
- nee
- onbekend

A.1.6 Maakt uw provincie gebruik van ander instrumentarium voor het IBT op de gemeentelijke zorg voor monumenten? <open veld>

A.1.7 Op welke wijze rapporteert uw provincie aan gemeenten de uitkomsten van het IBT op de gemeentelijke zorg voor monumenten? <meerdere antwoorden mogelijk>

- met een zogenaamde stoplichtrapportage (met kleurindicatie)
- met een brief met de bevindingen
- met een gesprek
- anders, namelijk: <open veld>

A.1.8 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (inrichting IBT domein monumenten) gegeven antwoorden. <open veld>

A.2 Praktijk IBT domein monumenten

Toelichting: De praktijk van het IBT domein monumenten kan sinds 2012 veranderd zijn. Onderstaande vragen hebben betrekking op hoe uw provincie op dit moment het toezicht op het domein monumenten in de praktijk uitvoert.

Toezicht door provincie op gemeenten domein monumenten

A.2.1 Houdt uw provincie anno 2020 toezicht op de zorg voor monumenten door gemeenten?

- ja (ga door naar A.2.1.1)
- nee (ga door naar A.2.1.5)
- onbekend (ga door naar A.2.3)

A.2.1.1 Maakt uw provincie bij het IBT gebruik van een vragenlijst voor de gemeente?

- ja, voor alle gemeenten
- ja, voor een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

A.2.1.2 Voert uw provincie in het kader van het IBT een gesprek met de gemeente?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

A.2.1.3 Voert uw provincie toezicht uit op basis van (burger)signalen?

- ja
- nee
- onbekend

A.2.1.4 Voert uw provincie toezicht uit op een andere wijze dan hierboven genoemd (onder A.2.1.1 t/m A.2.1.3)? <open veld> (en ga door naar A.2.2)

A.2.1.5 U geeft aan dat uw provincie anno 2020 geen toezicht houdt op de zorg voor monumenten door gemeenten. Wat is hiervoor de reden? <open veld> (en ga door naar A.2.3)

A.2.2 Maakt uw provincie gebruik van indicatoren, normen en/of risicothema's?

Toelichting: een provincie kan indicatoren, normen en/of risicothema's ontwikkelen voor het IBT op de gemeentelijke zorg voor monumenten. Voorbeelden daarvan zijn de samenstelling en de deskundigheid van de monumentencommissie of het aantal

adviezen, maar ook het aantal en de inhoud van vergunningen, het kennisniveau of de handhaving bij gemeenten.

- ja (ga door naar A.2.2.1)
- nee (ga door naar A.2.2.2)
- onbekend (ga door naar A.2.3)

A.2.2.1 Van welke indicatoren, normen en/of risicothema's maakt uw provincie gebruik? <open veld vul in en voeg eventueel een hyperlink toe waar deze na op uw website staan> (en ga door naar A.2.3)

A.2.2.2. U geeft aan niet met indicatoren, normen en/of risicothema's te werken. Op basis waarvan toetst uw provincie de gemeentelijke zorg voor monumenten? <open veld>

A.2.3 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (toezicht door provincie) gegeven antwoorden. <open veld>

Taakuitvoering op gemeenten domein monumenten

Toelichting: sinds de decentralisatie van de monumentenzorg in 1988 voeren gemeenten diverse taken uit die voortvloeien uit de diverse wet- en regelgeving (Monumentenwet 1988, Erfgoedwet, Omgevingswet, BRO, Wro, BARRO, Woningwet, VNG Model Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht 2.2).

Leeswijzer: antwoorden kunnen dubbelen met bovenstaande beantwoording over indicatoren, toch wordt u verzocht om onderstaande vragen in te vullen zodat de provincies onderling vergeleken kunnen worden.

A.2.4 Houdt uw provincie anno 2020 toezicht op taken, die onderdeel zijn van het takenpakket m.b.t. de gemeentelijke zorg voor monumenten?

- ja (ga door naar A.2.4.1)
- nee (ga door naar A.2.5)
- onbekend (ga door naar A.2.5)

A.2.4.1 Is uw toezicht gericht op monumentenadviezen en WABO-vergunningen (monumentencommissie)?

- ja (ga door naar A.2.4.1.1)
- nee (ga door naar A.2.4.2)
- onbekend (ga door naar A.2.4.2)

A.2.4.1.1 Op welke onderdelen van de monumentencommissie is het toezicht van uw provincie gericht? <meerdere antwoorden mogelijk>

- de onafhankelijkheid van de monumentencommissie (c.q. adviesorgaan)
- de monumentendeskundigheid van de commissie
- het minimum aantal van twee deskundige monumentenleden in de commissie
- het aantal uitgebrachte adviezen van de commissie voor monumenten
- het maken van een gemotiveerd besluit door het college van B&W
- de frequentie van afwijken van het advies van de commissie door gemeenten
- de frequentie van afwijken van het advies van de RCE door gemeenten
- het controleren van de afgegeven vergunningen voor monumenten
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.4.2 Is uw toezicht gericht op kennis en beleid bij de gemeenten?

- ja (ga door naar A.2.4.2.1)
- nee (ga door naar A.2.4.2)
- onbekend (ga door naar A.2.4.2)

A.2.4.2.1 *Op welke aspecten van kennis en beleid is toezicht gericht? <meerdere antwoorden mogelijk>*

- de beschikking door gemeenten over deskundige monumentenambtenaren (i-bullet: VNG 2.2 HBO erfgoedopleiding/monumenten of HBO Bouwkunde)
- de vaststelling van gemeentelijk monumentenbeleid
- het hebben van een structuurvisie met aandacht voor cultuurhistorie
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.4.3 *Is uw toezicht gericht op de staat van monumenten?*

- ja (ga door naar A.2.4.3.1)
- nee (ga door naar A.2.4.4)
- onbekend (ga door naar A.2.4.4)

A.2.4.3.1 *Op welke aspecten m.b.t. de staat van monumenten is uw toezicht gericht? <meerdere antwoorden mogelijk>*

- het aantal vervallen monumenten per gemeente
- het monitoren van de staat van monumenten per gemeente (monumentenmonitor)
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.4.4 *Is uw toezicht gericht op toezicht & handhaving door gemeenten?*

- ja (ga door naar A.2.4.4.1)
- nee (ga door naar A.2.4.5)
- onbekend (ga door naar A.2.4.5)

A.2.4.4.1 *Op welke aspecten van gemeentelijk toezicht & handhaving is uw toezicht gericht? <meerdere antwoorden mogelijk>*

- het optreden door gemeenten tegen overtredingen m.b.t. monumenten
- de beschikking door gemeenten over monumentendeskundigheid bij toezicht & handhaving (conform IPO & VNG Kwaliteitscriteria versie 2.2 (2019) Deel B. Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving krachtens de Wabo)
- het aantal fte's per gemeente voor toezicht & handhaving monumenten
- het hebben van vastgesteld gemeentelijk handhavingsbeleid (nota) met aandacht voor monumenten
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.4.5 *Is uw toezicht gericht op andere taken dan hierboven genoemd (onder A.2.4.1 t/m A.2.4.4)? <open veld>*

A.2.5 *Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (taakuitvoering gemeenten) gegeven antwoorden. <open veld>*

Burgersignalen / meldingen monumenten

A.2.6 *Zijn er de afgelopen jaren burgersignalen binnengekomen op het gebied van monumenten?*

Toelichting: een van de uitgangspunten voor het IBT is dat burgers bij de provincie meldingen kunnen doen indien ze van mening zijn dat een gemeente haar taak verwaarloost of wanneer er sprake is van een misstand m.b.t. de zorg voor monumenten.

- ja (ga door naar A.2.6.2)
- nee (ga door naar A.2.6.1)
- onbekend (ga door naar A.2.7)

A.2.6.1 *U geeft aan dat er de afgelopen jaren geen burgersignalen binnengekomen zijn op het gebied van monumenten. Wat is hiervoor volgens u de reden? (en ga door naar A.2.7)*

Personeel provincie IBT domein monumenten

A.2.11 Hoeveel fte's heeft uw provincie beschikbaar voor het toezicht op de zorg van gemeenten voor monumenten?

<aantal>

A.2.12 Door wie wordt vanuit de provincie het IBT op het domein monumenten uitgevoerd? <meerdere antwoorden mogelijk>

- IBT-er monumenten
- IBT-er algemeen
- beleidsmedewerker erfgoed
- extern uitbesteed
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.13 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (personeel) gegeven antwoorden. <open veld>

B Archeologie

Toelichting: onderstaande vragen hebben betrekking op het interbestuurlijk toezicht (IBT) door u als provincie op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg. Met archeologische monumentenzorg in onderstaande vragen wordt bedoeld op de verantwoordelijkheid voor het (behoud van het) archeologische erfgoed zoals die is neergelegd bij gemeenten.

Vragen over de zorg voor 'monumenten' (zowel de gebouwde rijksmonumenten, de groene monumenten alsook de rijksbeschermden stads- en dorpsgezichten) zijn hierboven in de vragenlijst onder de kop 'A Monumenten' aan de orde gekomen. En overkoepelende vragen onder de kop 'C Algemeen'.

De vragen hebben betrekking op het toezicht op de naleving van de toepasselijke wet- en regelgeving door gemeenten (zoals de Algemene Wet Bestuursrecht, de Erfgoedwet, de Monumentenwet 1988 en aanverwante regelgeving). De vragen zijn inventariserend van karakter en bedoeld om een actueel beeld te krijgen van de inrichting van het toezicht en de werkwijze binnen uw provincie. De gegevens worden ter beschikking gesteld aan de Minister van OCW.

B.1 Inrichting IBT domein archeologie

Toelichting: De inrichting van het IBT domein archeologie kan verschillen per provincie. Onderstaande vragen hebben betrekking op hoe uw provincie op dit moment het toezicht op het domein archeologie heeft ingericht.

B.1.1 Heeft uw provincie een verordening voor het IBT op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja
- nee
- onbekend

B.1.2 Maakt uw provincie gebruik van een bestuursovereenkomst met de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

B.1.3. Heeft uw provincie een toezichtarrangement met de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

B.1.4 Verstrekt uw provincie een IBT-rapportage aan de gemeente met aandacht voor de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja, aan alle gemeenten
- ja, aan een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

B.1.5 Stelt uw provincie een overall IBT-rapportage op met gebundelde resultaten van het toezicht met aandacht voor de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja
- nee
- onbekend

B.1.6 Maakt uw provincie gebruik van ander instrumentarium voor het IBT op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg? <open veld>

B.1.7 Op welke wijze rapporteert uw provincie aan gemeenten de uitkomsten van het IBT op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg? <meerdere antwoorden mogelijk>

- met een zogenaamde stoplichtrapportage (met kleurindicatie)
- met een brief met de bevindingen
- met een gesprek
- anders, namelijk: <open veld>

B.1.8 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (inrichting IBT domein archeologische monumentenzorg) gegeven antwoorden. <open veld>

B.2 Praktijk IBT domein archeologie

Toelichting: De praktijk van het IBT domein archeologie kan sinds 2012 veranderd zijn. Onderstaande vragen hebben betrekking op hoe uw provincie *op dit moment* het toezicht op het domein archeologie in de praktijk uitvoert.

Toezicht door provincie op gemeenten domein archeologie

B.2.1 Houdt uw provincie anno 2020 toezicht op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja (ga door naar B.2.1.1)
- nee (ga door naar B.2.1.5)
- onbekend (ga door naar B.2.3)

B.2.1.1 Maakt uw provincie bij het IBT gebruik van een vragenlijst voor de gemeente?

- ja, voor alle gemeenten
- ja, voor een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

B.2.1.2 Voert uw provincie in het kader van het IBT een gesprek met de gemeente?

- ja, met alle gemeenten
- ja, met een aantal gemeenten
- nee
- onbekend

B.2.1.3 Voert uw provincie toezicht uit op basis van (burger)signalen?

- ja
- nee
- onbekend

B.2.1.4 Voert uw provincie toezicht uit op een andere wijze dan hierboven genoemd (onder B.2.1.1 t/m B.2.1.3)? <open veld> (en ga door naar B.2.2)

B.2.1.5 U geeft aan dat uw provincie anno 2020 geen toezicht houdt op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg. Wat is hiervoor de reden? <open veld> (en ga door naar B.2.3)

B.2.2 Welke gegevens verzamelt en bestudeert uw provincie voor het toezicht op de gemeentelijke archeologische monumentenzorg? <open veld>

B.2.2.1 Aan de hand waarvan (welke indicatoren) toetst uw provincie de archeologische monumentenzorg door gemeenten? <open veld>

Toelichting: er kan bijvoorbeeld getoetst worden of archeologie in bestemmingsplannen is geborgd of op welke wijze voldoende rekening gehouden wordt met archeologie in het vergunningentraject.

B.2.3 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (toezicht door provincie) gegeven antwoorden. <open veld>

Taakuitvoering gemeenten archeologie

Toelichting: sinds de decentralisatie van de monumentenzorg in 1988 voeren gemeenten diverse taken uit die voortvloeien uit de diverse wet- en regelgeving (zoals Monumentenwet 1988, Erfgoedwet, Omgevingswet, en VNG Model Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht & handhaving omgevingsrecht 2.2).

Leeswijzer: antwoorden kunnen dubbelen met bovenstaande beantwoording over gegevens en indicatoren, toch wordt u verzocht om onderstaande vragen in te vullen zodat de provincies onderling vergeleken kunnen worden.

B.2.4 Houdt uw provincie anno 2020 toezicht op taken, die onderdeel zijn van het takenpakket m.b.t. de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

- ja (ga door naar B.2.4.1)
- nee (ga door naar B.2.5)
- onbekend (ga door naar B.2.5)

B.2.4.1 Is uw toezicht gericht op adviezen t.a.v. archeologische aspecten in het kader van omgevingsvergunningen, toezicht en handhaving?

- ja (ga door naar B.2.4.1.1)
- nee (ga door naar B.2.4.2)
- onbekend (ga door naar B.2.4.2)

B.2.4.1.1 Op welke onderdelen van de adviezen is het toezicht van uw provincie gericht? <meerdere antwoorden mogelijk>

- de vergunningverlening
- het toezicht op de juiste uitvoering van de voorschriften in de omgevingsvergunning
- de handhaving van de voorschriften in de omgevingsvergunning
- anders, namelijk: <open veld>

B.2.4.2 Is uw toezicht gericht op de beoordeling van archeologisch onderzoek en waardenstelling in het kader van de omgevingsvergunning?

- ja
- nee
- onbekend

B.2.4.3 Is uw toezicht gericht op de toetsing van de vergunningaanvraag a.d.h.v. vastgelegde archeologische verwachtingswaarden in bestemmingsplan, archeologieverordening et cetera?

- ja
- nee
- onbekend

B.2.4.4 Is uw toezicht gericht op het opstellen van voorschriften voor de omgevingsvergunning en inhoudelijk adviseren bij bezwaar en beroep?

- ja
- nee
- onbekend

B.2.4.5 Is uw toezicht gericht op het maken van archeologische analyses en waardenstellingen en het vertalen van archeologische (verwachtings-)waarden naar ruimtelijke uitgangspunten?

- ja
- nee
- onbekend

B.2.4.6 Is uw toezicht gericht op andere taken dan hierboven genoemd (onder B.2.4.1 t/m B.2.4.5)? <open veld>

B.2.5 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (taakuitvoering gemeenten) gegeven antwoorden. <open veld>

Burgersignalen / meldingen archeologie

B.2.6 Zijn er de afgelopen jaren burgersignalen binnengekomen op het gebied van de gemeentelijke archeologische monumentenzorg?

Toelichting: een van de uitgangspunten voor het IBT is dat burgers bij de provincie meldingen kunnen doen indien ze van mening zijn dat een gemeente haar taak verwaarloost op het gebied van gemeentelijke archeologische monumentenzorg of wanneer er sprake is van een misstand m.b.t. de gemeentelijke archeologische monumentenzorg.

- ja (ga door naar B.2.6.2)
- nee (ga door naar B.2.6.1)
- onbekend (ga door naar B.2.7)

B.2.6.1 U geeft aan dat er de afgelopen jaren geen burgersignalen binnengekomen zijn op het gebied van de gemeentelijke archeologische monumentenzorg. Wat is hiervoor volgens u de reden? (en ga door naar A.2.7)

- onbekendheid met het meldingssysteem
- misschien waren er meldingen, maar ik heb ze niet gezien
- niet van toepassing
- anders, namelijk: <open veld>

A.2.6.2 Hoeveel burgersignalen/meldingen zijn er over archeologie binnengekomen?

Jaartal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal meldingen								

B.2.13 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (personeel provincie) gegeven antwoorden.

<open veld>

C Algemeen

Toelichting: de volgende vragen gaan over uw indrukken (vanuit uw verantwoordelijkheid) van de dagelijkse praktijk; de openbaarheid van gegevens en de vernieuwing van het toezicht.

De vragen gaan zowel over monumenten als over archeologische monumentenzorg. Ook hier geldt dat onder 'monumenten' wordt verstaan: de gebouwde rijksmonumenten, de groene monumenten alsook de rijksbeschermde stads- en dorpsgezichten. (Onder 'A monumenten' en 'B archeologie' staan specifieke vragen per domein.)

Het toezicht op dit erfgoed berust sinds 2012 bij u als provincie. We zijn nu 7 jaar verder. Wij zijn benieuwd hoe u momenteel zelf denkt over het toezicht.

C.1 Indruk taakuitvoering voor monumenten en de archeologie door gemeenten

C.1.1 Heeft u de indruk/bent u van mening dat de provincie door de invulling en uitvoering van haar IBT voldoende zicht heeft op de taakuitvoering door de gemeenten?

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee		
Onbekend		

C.1.2 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op het hierboven gegeven antwoord. <open veld>

C.1.3 Op welke terreinen ziet u momenteel (mogelijke) risico's bij gemeenten? Vul in cijfer: 0= geen risico, 1 = beperkt risico 2= matig risico 3 = groot risico 4 = zeer groot risico

	Monumenten	Archeologie
kennis		
beleid		
uitvoering (vergunningverlening)		
toezicht en handhaving		
(gebrek aan) financiën		
Instandhouding		
draagvlak burgers/erfgoedparticipatie		
voorbereiding op de omgevingswet		

C.1.4 Heeft u met andere provincies afspraken over het uitwisselen van/vergelijken van IBT-gegevens voor monumenten en archeologische monumentenzorg?

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee		
Onbekend		

C.1.5 Heeft u contact/afspraken met het Ministerie van OCW over het uitwisselen van/vergelijken van IBT-gegevens voor monumenten en archeologische monumentenzorg?

Toelichting: Veel erfgoedtaken liggen sinds de decentralisatie (vanaf 1988) bij gemeenten. Vanaf 2012 ligt het IBT door provincies op gemeenten ligt bij uw provincie op basis van medebewindstaken. Om de kwaliteit te bewaken is naast horizontale verantwoording ook de toezichtsrol op de werking van het monumentenstelsel van belang. Voor de Minister van OCW is van belang dat zij als eindverantwoordelijke zicht houdt op het monumentenstelsel.

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee		
Onbekend		

C.1.6 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (indruk van de zorg voor monumenten en de archeologische monumentenzorg door gemeenten openbaarheid van de gegevens) gegeven antwoorden. <open veld>

C.2 Openbaarheid van de gegevens

C.2.1 Zijn uw IBT-gegevens over monumenten en archeologie openbaar?

Toelichting: aanvankelijk (in 2012) was het de bedoeling dat informatie over het toezicht op erfgoed zichtbaar zou worden in 'Waar staat je gemeente' KING (VNG). Inmiddels staat hier beperkt kwantitatieve RCE-informatie (aantallen monumenten en onderzoeksmeldingen) en is er geen landelijk overzicht.

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee	(ga door naar C.2.2)	(ga door naar C.2.2)
Onbekend	(ga door naar C.2.2)	(ga door naar C.2.2)

C.2.1.1 Zo ja, waar zijn deze gegevens in te zien?

- een publicatie per gemeente op de website van de provincie
- een publicatie van geaggregeerde gegevens op de website van de provincie
- een publicatie bij de stukken van gedeputeerde staten van uw provincie
- anders, namelijk: <open veld>

C.2.2 Heeft u interesse in de gegevens over monumenten en archeologie uit de tweejaarlijkse monitor van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed?

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee		
Onbekend		

C.2.3 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op één of meer van de in deze vragengroep (openbaarheid van de gegevens) gegeven antwoorden. <open veld>

C.3 Vernieuwing toezicht

C.3.1 Is de provincie bezig met de professionalisering van het toezicht voor monumenten en archeologie conform het convenant tussen Rijk – Provincies – Gemeenten?

Toelichting: naar aanleiding van de evaluatie interbestuurlijk toezicht (BZK, juni 2018) heeft de Minister van BZK de 'Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht' naar de Tweede Kamer gestuurd (december 2018). Hierin staan afspraken die gemeenten, provincies, waterschappen en het rijk maakten in het

Interbestuurlijk Programma. In de agenda zijn diverse actielijnen opgenomen waaronder het beter leren van toezicht, het beter voeren van de dialoog en het uniformeren van de uitvoering van het toezicht. Uitgangspunt voor het toezicht is 'Interbestuurlijk toezicht is er omdat de overheid haar taken blijvend goed wil uitvoeren en dat inwoners en bedrijven erop kunnen vertrouwen dat dit beschermd en geborgd is.'

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee	(ga door naar C.3.2)	(ga door naar C.3.2)
Onbekend	(ga door naar C.3.2)	(ga door naar C.3.2)

C.3.1.1 Zo ja, wat houdt dat concreet in? <open veld>

C.3.2 Bent u betrokken bij het opstellen van een landelijk vergelijkbare set aan vragen over monumenten en archeologie?

	Monumenten	Archeologie
Ja		
Nee	(ga door naar C.3.3)	(ga door naar C.3.3)
Onbekend	(ga door naar C.3.3)	(ga door naar C.3.3)

C.3.2.1 Zo ja, op welke wijze? <open veld>

C.3.3 Hieronder heeft u de mogelijkheid een toelichting te geven op de hierboven gegeven antwoorden. <open veld>

Bronnen

Geraadpleegde bronnen

Provincie Groningen

- Beleidsnota IBT 2013
- Brochure toetskaders IBT 2014
- Evaluatie 2016

Provincie Friesland

- Website provincie
- Uitvoeringsprogramma IBT 2019
- IBT-informatieformulier

Provincie Drenthe

- Website provincie
- Beleidsnota 2012
- IBT programma 2019

Provincie Overijssel

- Website provincie
- Toetsingskader IBT 2018

Provincie Gelderland

- Website provincie
- Uitvoeringsprogramma toezicht 2019-2021

Provincie Utrecht

- Website provincie
- Verordening 2017
- Uitvoeringsprogramma 2016-2019

Provincie Flevoland

- Website provincie
- Bestuursovereenkomst IBT 2019
- Jaaroverzicht IBT 2018

Provincie Noord Holland

- Website provincie
- IBT-beleid 2018-2021
- uitvoeringsplan IBT 2019-2020

Provincie Zuid Holland

- Website provincie
- Nota IBT 2012
- Handreiking IBT voor gemeenten 2019

Provincie Zeeland

- Website provincie
- Verordening 2014
- Toezichtsinformatie provincie Zeeland 2018-2019

Provincie Noord-Brabant

- Website provincie
- Beleidskader IBT 2015-2019

-
- Uitvoeringsprogramma IBT 2019
 - Factsheet IBT monumentenzorg

Provincie Limburg

- Website provincie

Overig

- Erfgoedwet, Monumentenwet 1988, WABO, Wro, Wet RGT, Provinciewet, AMvB's
- Evaluatie van de Wet revitalisering generiek toezicht (Pro Facto, 2017)
- Agenda toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht (min BZK, 2018)
- Handboek Wet RGT
- Informatieblad rijksmonumenten in de Omgevingswet (2012)
- Informatieblad invoeringsbesluit Omgevingswet (2019)

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed |
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16478 | 2500 BL Den Haag
info@inspectie-oe.nl | www.inspectie-oe.nl

december 2020